

**HOSTADE
BABBELAARSTRAAT**

2017B48
Archeologienota
**DEEL 2: Verslag van de
resultaten**

Joris SERGANT

Sander VAN DE VELDE

Pieter LALOO

Project:

Hofstade Babbelaarstraat

Opdrachtgever:

Blindeman Lieve
Babbelaarstraat 66A
9308 Hofstade
BTW: BE 0832.105.491

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba (GATE)
Joris SERGANT, Sander VAN DE VELDE, Pieter LALOO

© 2017 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstafel

Colofon	i
Inhoudsopgave	ii

Inleiding	p. 1
-----------------	------

DEEL 2: Verslag van resultaten

HOOFDSTUK 1: Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte	p. 2
1.1.1 Administratieve gegevens	p. 2
1.1.2 Archeologische voorkennis	p. 4
1.1.3 De onderzoeksoopdracht	p. 5
1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek	p. 13
1.2 Assessment	p. 16
1.2.1 Landschappelijke situering	p. 16
1.2.2 Historisch-cartografische situering	p. 22
1.2.3 Archeologische situering	p. 25
1.2.4 Synthese bureauonderzoek	p. 30

HOOFDSTUK 2: Controleboringen en synthese

2.1 Aanleiding tot het plaatsen van controleboringen	p. 31
2.2 Controleboring 1	p. 31
2.3 Controleboring 2	p. 31
2.4 Controleboring 3	p. 35
2.5 Conclusie van de controleboringen	p. 37
2.6 Potentieel tot kennisvermeerdering	p. 37
2.7 Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering	p. 39
2.8 Algemene samenvatting	p. 39

Bibliografie	p. 41
Bijlagen	p. 44

Inleiding

De opdrachtgever, mevrouw Lieve Blindeman, wenst een stal, loods en mestvaalt met bijhorende wegenissen en gracht te bouwen op percelen langs de Babbelaarstraat te Hofstade (ter hoogte van 66A). De bewuste percelen zijn ten dele bebouwd.

GATE werd door de opdrachtgever aangesteld om deze archeologienota op te stellen door middel van bureauonderzoek aangevuld met drie controleboringen (cf. infra).

De bouwwerken omvatten verschillende ingrepen in het landschap op een perceel van ca. 11200 m² groot. De ingrepen voor het toekomstige gebouwen beslaan een totale oppervlakte van meer dan 1000m². Gezien hierdoor de oppervlaktecriteria binnen het Onroerenderfgoeddecreet worden overschreden is de opmaak van een archeologienota voorafgaand aan het indienen van een bouwaanvraag noodzakelijk.

Daar niet duidelijk was hoe het met de bewaring van de bodem gesteld was, werd overgegaan tot de plaatsen van enkele controleboringen. De resultaten hiervan werden opgenomen in onderhavige nota en meegenomen in het advies.

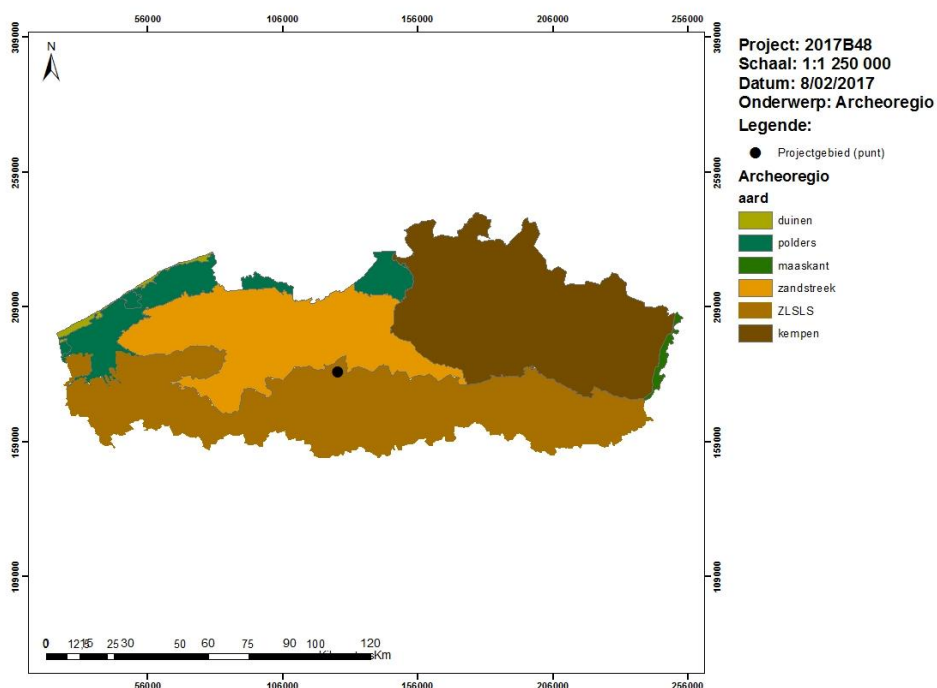
DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

1. Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

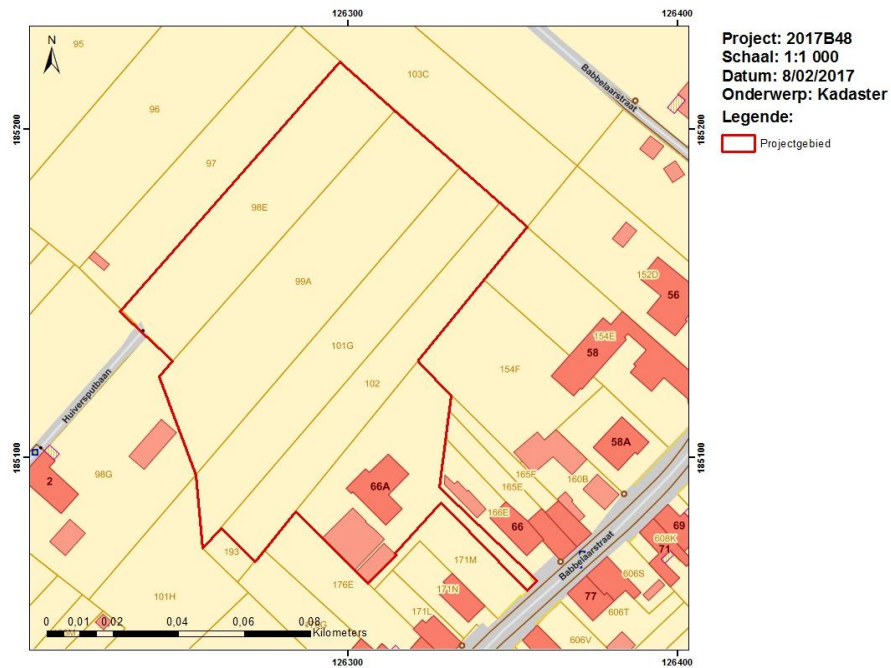
Projectcode van het vooronderzoek	2017B48	
Eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	-	
Naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Joris Sergant, OE/ERK/Archeoloog/2015 /0075	
Bounding box:	X: 126229,152	Y: 185218,757
	X: 126352,176	Y: 185223,571
	X: 126232,896	Y: 185057,221
	X: 126356,990	Y: 185059,361

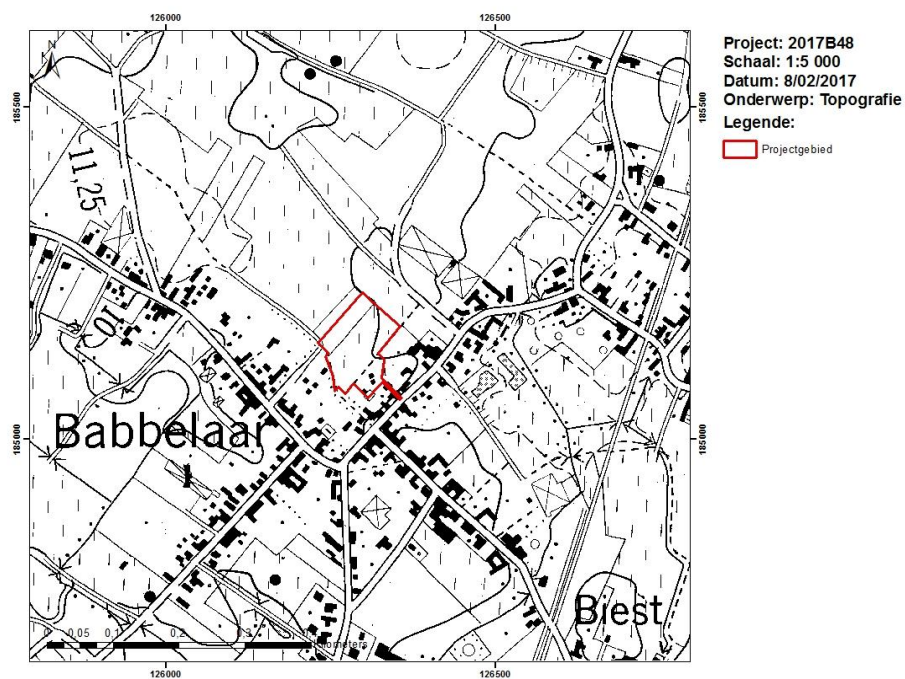
Figuur 1: Situering t.o.v. Vlaanderen.

Het studiegebied bevindt zich op het grondgebied van de gemeente Hofstade, deelgemeente van Aalst (fig. 1), meer bepaald aan de Babbelaarstraat ten noorden van

de dorpskern (fig. 3). De percelen zijn kadastraal gekend als Aalst, afdeling 5, sectie A, percelen 173a, 102, 101g, 99a en 98e (fig. 2).

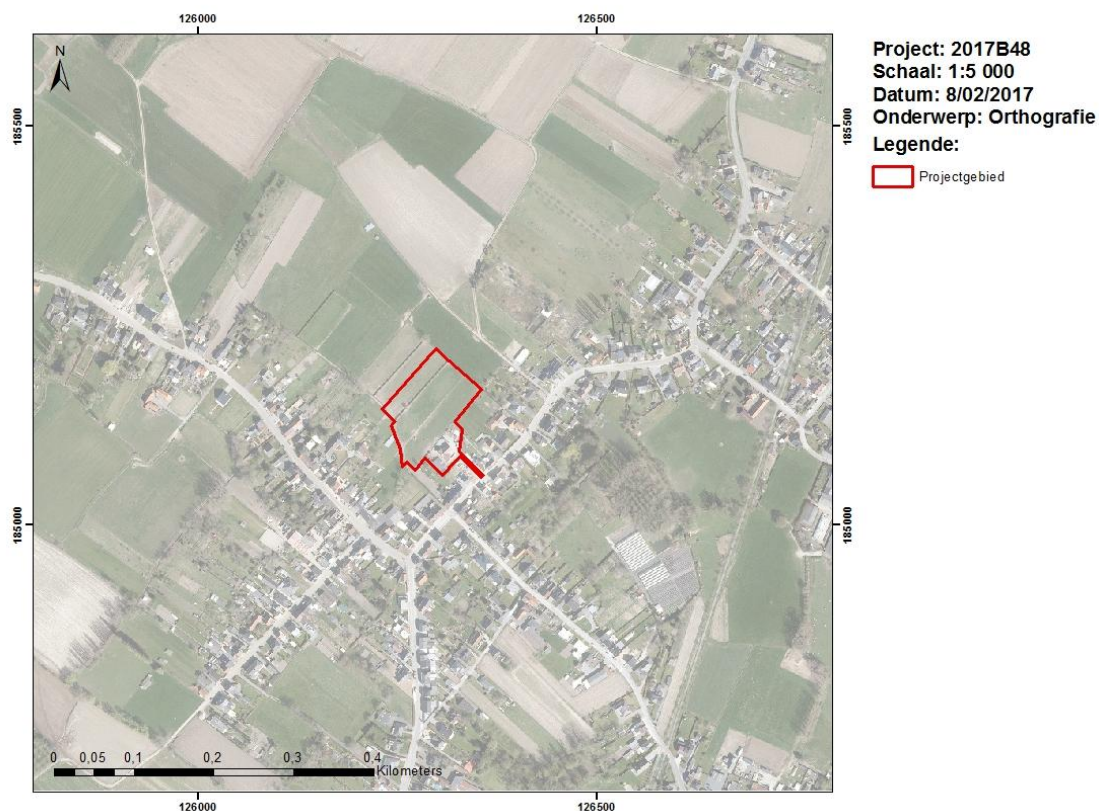

Figuur 2 : Uitsnede kadasterkaart van projectgebied (bron:© Geopunt).

Figuur 3 : Ligging projectgebied t.o.v. de topografische kaart 1:10.000 (Bron: © NGI).

Begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	Het bureauonderzoek in functie van de archeologienota ging van start op 5 februari 2017 en werd beëindigd op 10 februari 2017.
Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek
Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones.	Zie Fig. 4

Figuur 4: Studiegebied met aanduiding van bebouwde of reeds verstoorde zones, op orthofoto (Bron: © AGIV).

1.1.2 Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied zelf zijn nog geen archeologische sites aangetroffen. In de omliggende regio vermeldt de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) wel diverse archeologische vindplaatsen die als gevolg van historisch onderzoek, mechanische prospectie, veldprospectie, opgraving of als toevallsvondst aan het licht werden gebracht. Deze vindplaatsen worden bij hoofdstuk 1.2.3 verder toegelicht.

1.1.3 De onderzoeksopdracht

1.1.3.1 *Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied*

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, de topografie, de geomorfologie, het bodemgebruik, de vegetatie en de historische ingrepen, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het projectgebied opgesteld.

Specifieke vraagstellingen met betrekking tot de projectzone zijn:

- Heeft het projectgebied archeologisch potentieel?
- Is er sprake van verstoring van dit potentieel? Zo ja, in welke mate kan deze eventuele vindplaatsen hebben aangetast?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden?
- Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?
- Welke aspecten verdienen aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

1.1.3.2 *Randvoorwaarden*

Nvt.

1.1.3.3 *Beschrijving van de door de initiatiefnemer geplande werken en bodemingrepen, geïllustreerd met een overzichtsplan en doorsnedes*

Voorafgaandelijk aan de eigenlijke bouwwerken zullen de bestaande houten berghokken/stallen (ca. 300m²) die zich op korte afstand ten zuidwesten van de bestaande woning bevinden, worden afgebroken. Vervolgens zal op dezelfde locatie (en met dezelfde oriëntatie) een nieuwe loods (360m²) worden gebouwd, die zich iets verder uitstrekt in noordwestelijke richting. De loods rust op een funderingsmuur van 30cm breed en 70cm diep met op regelmatige afstand een 1m² grote sokkel (in totaal 14 stuks). De vloer van de loods bestaat uit een betonnen plateau van ca. 20cm dik die zal worden aangelegd in een 20cm diepe uitgraving.

Ten noordwesten van de bestaande woning en de toekomstige loods zal een rundvee- en paardenstal (880 m²) worden gebouwd. Binnen deze stal zullen in de noordwestelijke hoek een gierkelder van 52m² en een regenwaterreservoir van 38,75m² worden uitgegraven tot een diepte van 2,30m. De stal zelf zal op 28 sokkels rusten van ca. 1m² groot die ca. 70cm diep

zullen worden uitgegraven. De vloer van de loods bestaat uit een betonnen plateau van ca. 25cm dik die zal worden aangelegd in een 25cm diepe uitgraving.

Ten noordwesten van de nieuw te bouwen stal zal een constructie (120m²) worden opgetrokken die naast een mestvaalt ook sleufsilos zal herbergen. De bouw van deze constructie zal omzeggens geen verstoring teweegbrengen gezien deze zal opgetrokken worden op een relatief dunne betonnen plateau (met een dikte van 20cm, aangelegd in een 20cm diepe uitgraving) en er geen funderingsmuren of funderingssokkels zullen gegraven worden.

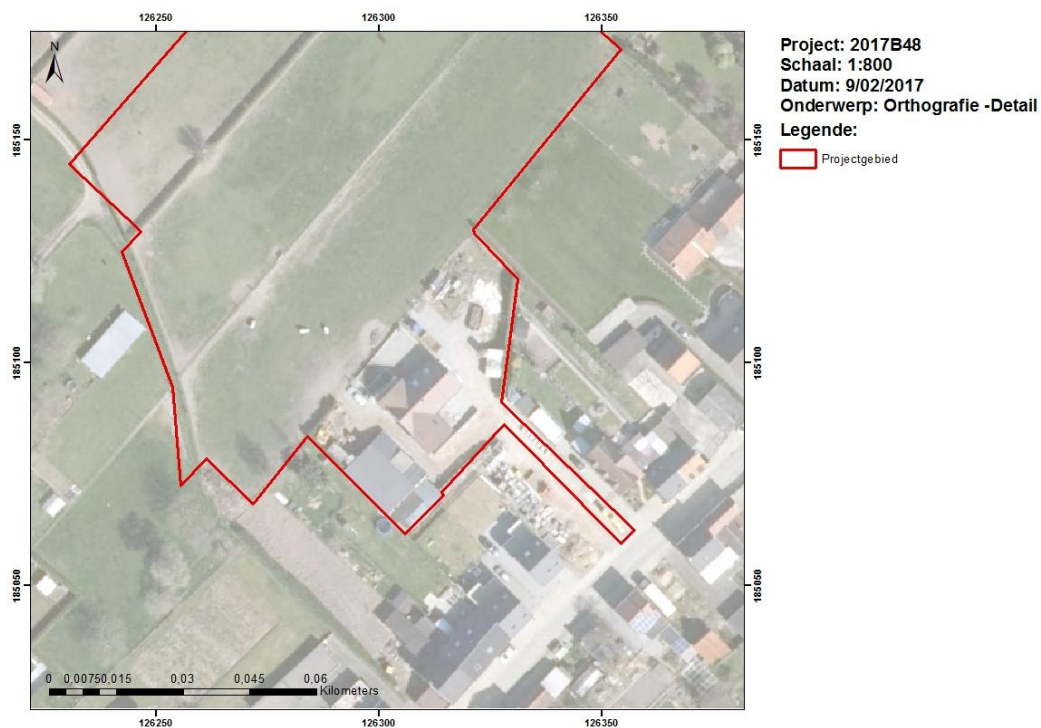
Verder zal er een weg worden aangelegd waarvan het eerste deel (ca. 360m²), meer bepaald de verbinding van de straat naar de woning en de loods, in steenslag zal worden uitgevoerd. Een tweede deel (ca. 715m²), rond de nieuw te bouwen stal en de mestvaalt/sleufsilos, zal voorzien worden van betonverharding. Beide wegen zullen bestaan uit een ca. 20cm dikke verharding (aangelegd in een 20cm diepe uitgraving).

Tenslotte zal er onmiddellijk ten noordoosten langs de betonverharding een 61m-lange infiltratiegracht worden gegraven, met een breedte van 3m bovenaan en 1,5m onderaan en een diepte van 75cm.

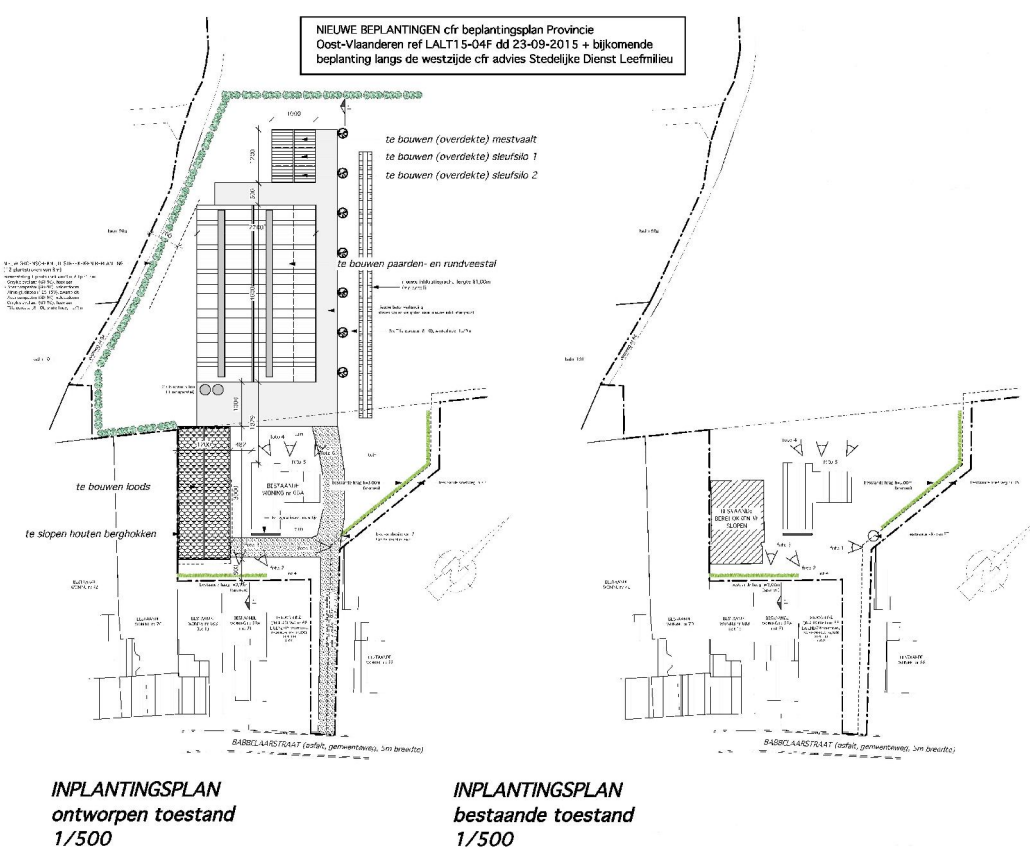
Wanneer wij dit samenvatten, komen wij tot:

- de bouw van een loods (360m²): impact op de bodem 14m² (sokkels) + 25m² (funderingsmuur) = **39m²** mogelijke verstoring
- de bouw van een stal (880m²): impact op de bodem 28m² (sokkels) + 38,75m² (regenwaterreservoir) + 52m² (gierkelder) = **118,75m²** mogelijke verstoring
- de bouw van een constructie mestvaalt/sleufsilos: geen verstoring
- de aanleg van betonverharding (715m²) en steenslag (360m²): geen verstoring
- het graven van een infiltratiegracht: **ca. 137m²** mogelijke verstoring

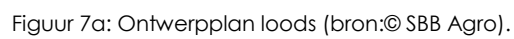
Wat een totaal geeft van ca. **294,75m²** mogelijke verstoring.

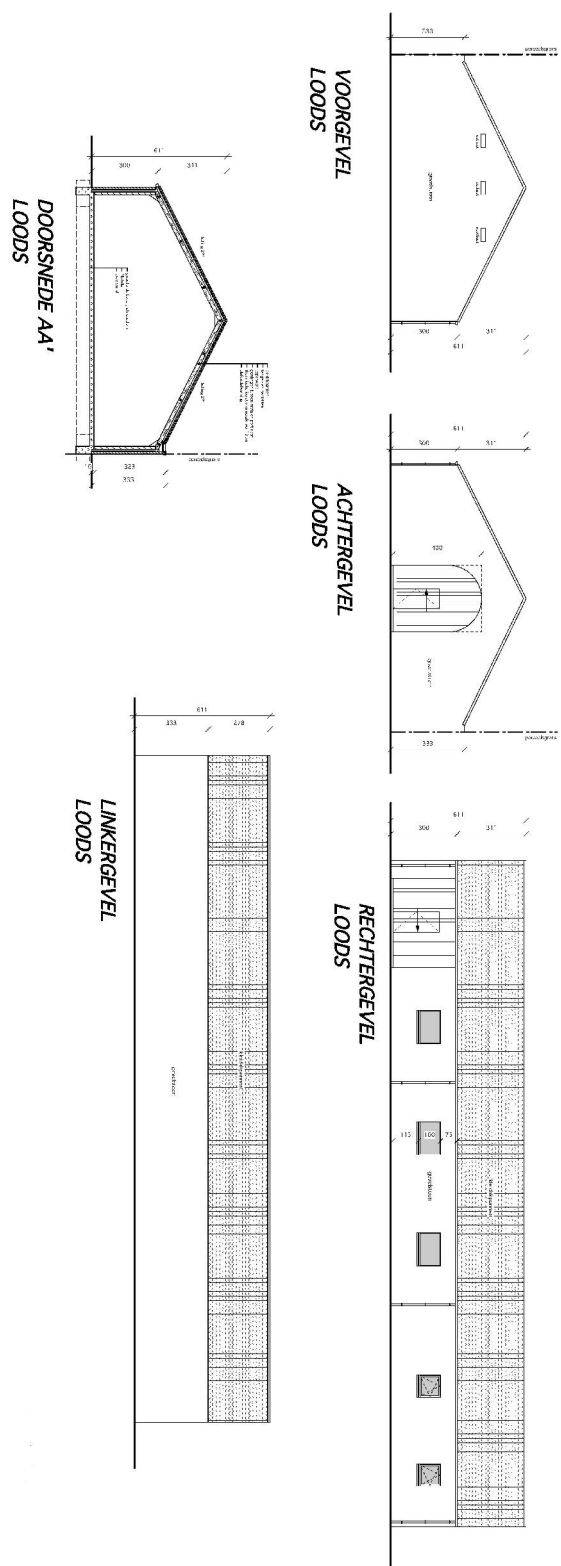

Figuur 5: Overzichtsplan van huidige staat van het perceel (bron:© Agiv)).

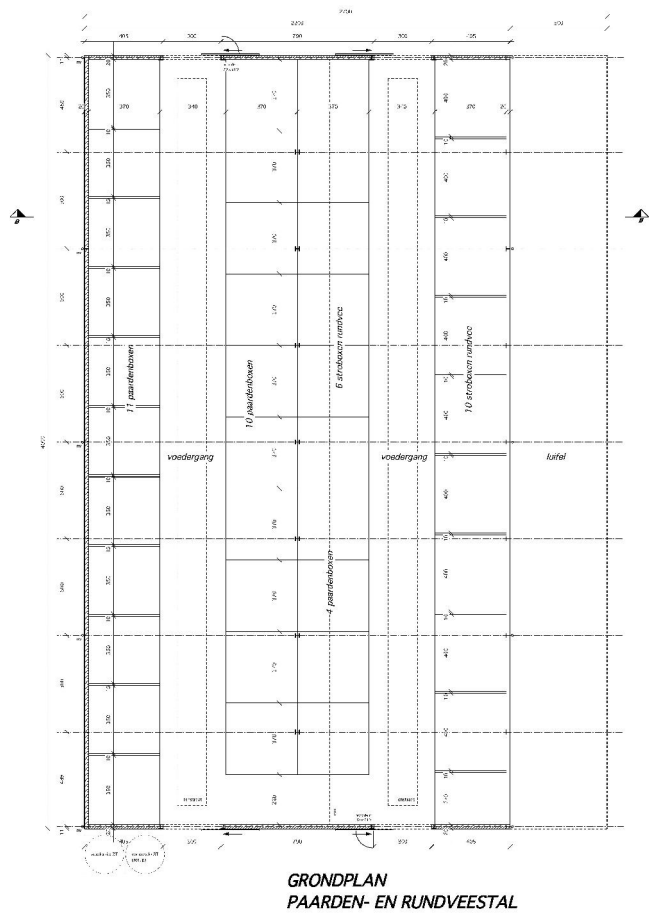
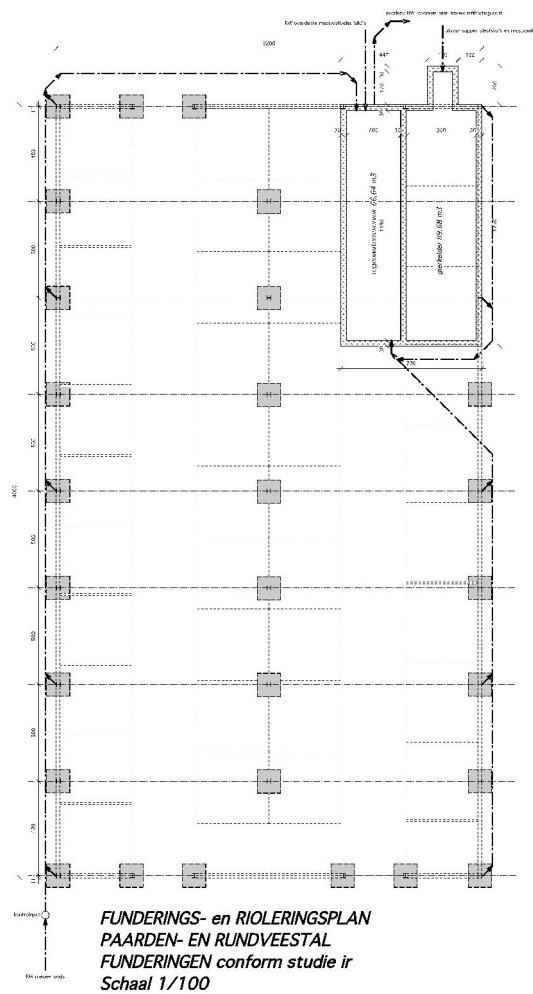

Figuur 6: Ontwerpplan en grondplan van de huidige staat (bron:© SBB Agro).

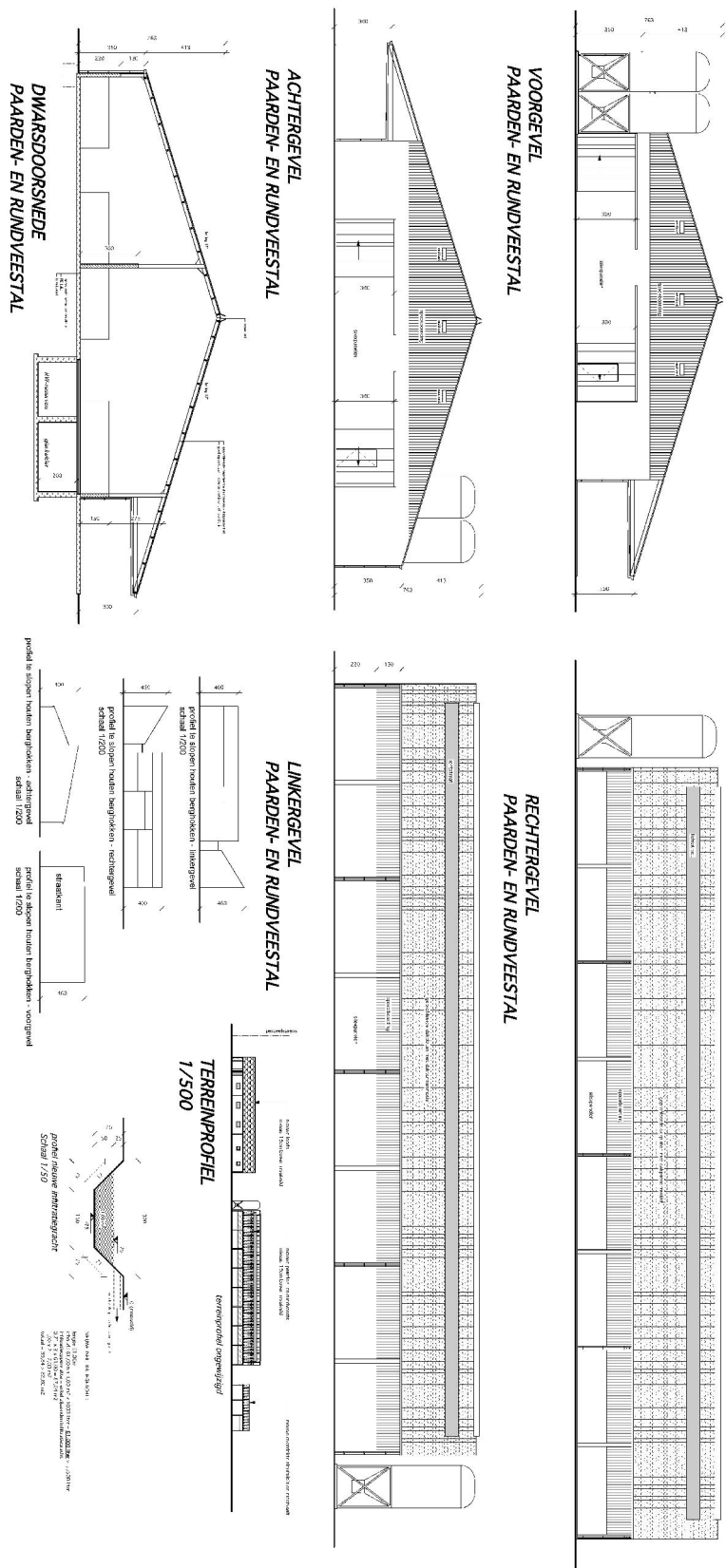

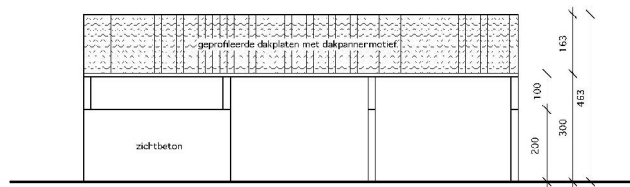
Figuur 7b: Doorsnede loods (bron:© SBB Agro).

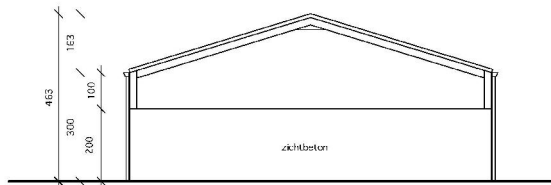
Figuur 7c: Ontwerpplan stal (bron:© SBB Agro).

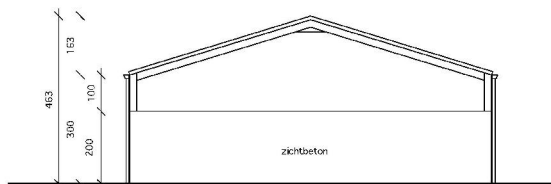
Figuur 7d: Doorsnede stal (bron:© SBB Agro).

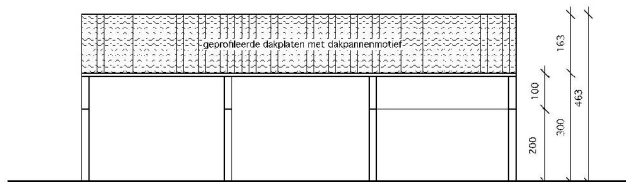
GEVEL ZUID
nieuwe mestvaal + sleufsilo's 1 en 2 (Schaal 1/100)

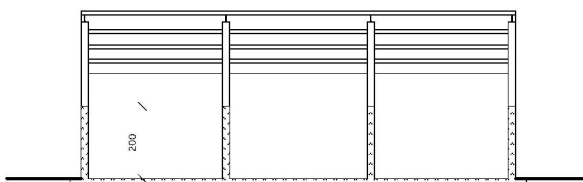
GEVEL WEST
nieuwe mestvaalt (Schaal 1/100)

GEVEL OOST
nieuwe sleufsilo 1 en 2 (Schaal 1/100)

GEVEL NOORD
nieuwe mestvaal + sleufsilo's 1 en 2 (Schaal 1/100)

DOORSNEDE AA
nieuwe mestvaalt + sleufsilo's 1 en 2
(Schaal 1/100)

Figuur 7e: Ontwerpplan en doorsnede mestvaalt/sleufsilo's (bron:© SBB Agro).

1.1.4 Beschrijving werkwijze en strategie van het vooronderzoek

GATE werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd door erkende archeologen van GATE.

De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De nota werd digitaal opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. In die GIS werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, www.geo.onroerenderfgoed.be en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI)¹.

Voor de diverse onderdelen van de assessment werden diverse bronnen gebruikt. Deze worden hieronder verder opgesomd en toegelicht. De bronnen en hun correcte bibliografische referentie zijn opgenomen in de bibliografie (§ 3) op het einde van dit verslag.

1.1.4.1 Landschappelijke situering

De basis voor de landschappelijke situering vormen de diverse cartografische bronnen. Dit zijn:

- Tertiair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Quartair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Bodemkaart van België (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Potentiële Bodemerosie (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- DHMVII – DTM 1m kaartblad 22
- Topografische Kaart van België 1:10 000, kaartblad 22/8

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.

- Vermeire, S., De Moor, G., Adams, R., (1999). Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (22) Gent (1/50.000). Haecon n.v, rapport AKG1741/00089, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

- Jacobs, P., De Ceukelaire, M., De Breuck, W., De Moor, G. (1996) Tertiair Geologische Kaart, Toelichting bij de Geologisch Kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 22, Gent (1/50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Deze bronnen, zowel cartografisch als tekstuele toelichtingen bij de cartografische bronnen, werden gebruikt voor dit onderdeel omdat ze direct relevant waren ten aanzien van de respectievelijke inhoudelijke dimensies van de landschappelijke situering van de assessment. De Tertiair, Quartair geologische kaart, bodemkaart, DTM en topografische zijn voor de respectievelijke paragrafen. De Toelichtingen bij de Tertiair en Quartair geologische kaart werden gebruikt voor de bijkomende informatie omtrent morfologie en genese van de diverse pakketten.

1.1.4.2 Historisch-cartografische situering

- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik" opgemaakt door J. J. F. graaf de Ferraris (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)

- Cartes topographiques de la Belgique", P. Vandermaelen (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)

-Atlas cadastral parcellaire de la Belgique", P.C. Popp (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)

- Topografische Kaart van België, 1873, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)

- Topografische Kaart van België, 1939, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)

-Topografische Kaart van België, 2008, 1:10 000, kaartblad 2/6, 2/7

- Grootchalig referentiebestand (WMS, *WMS GRB-basiskaart, Geopunt*)

De hierboven opgesomde cartografische bronnen zijn in de eerste plaats gekozen om een zo breed mogelijk chronologisch overzicht te kunnen genereren van het onderzochte studiegebied. De oudste cartografische bron die enige relevante informatie kon verschaffen

over de landschappelijke ontwikkeling van het studiegebied bleek de Kabinetskaart van Ferraris te zijn. De daaropvolgende kaartreeksen werden geselecteerd om de periode tussen eind 18de eeuw en het heden te dekken. In tweede instantie werd de beschikbaarheid van de cartografische bronnen in acht genomen. Voorkeur werd gegeven aan reeksen die vlakdekkend zijn gekarteerd, maar vooral ook vrij te raadplegen zijn en als gevolg in dit rapport kunnen afgebeeld worden. Een uitzondering hierop zijn de Topografische Kaart-reeksen uitgebracht tussen ca. 1850 en 1940 en in het bezit van het NGI en UGent. Voor deze periode waren dit de enige kaartreeksen beschikbaar en deze werden als gevolg louter tekstueel besproken.

1.1.4.3 Archeologische situering

Voor de archeologische situering werd gewerkt met de databank van het Centraal Archeologisch Inventaris. Deze inventaris is het centrale verzamelpunt van alle archeologische data in Vlaanderen en bijgevolg het meest relevante startpunt voor dit bureauonderzoek.

1.2 Assessment

1.2.1 Landschappelijke situering

Op schaal van de **geologie** valt het studiegebied binnen de **Tertiaire** Formatie van Tielt (Lid van Egem) (fig. 8). Het Lid van Egem wordt gekenmerkt door grijsgroen zeer fijn zand, vaak glauconiet- en glimmerhoudend, evenals kleilagen en zandsteenbanken. Bij het uitzoomen zien we dat de onderzoekszone zich op een uitloper van het lid van Egem, bevindt, aan drie zijden omgeven door de Formatie van Lede.

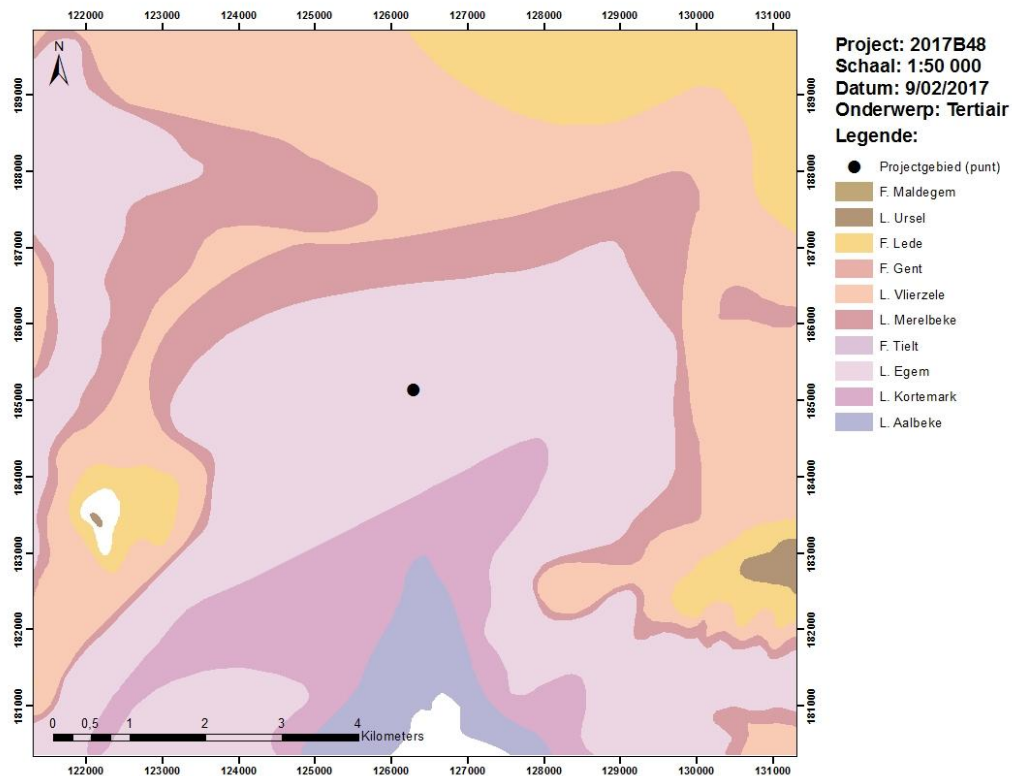
Een **Quartair** geologische kartering (fig. 9) is beschikbaar voor het studiegebied (Vermeire, De Moor, Adams 1999), in tegenstelling tot een geomorfologische kaart. Op basis van de Quartair geologische profieltypekaart en bijhorende toelichting kunnen echter niet alleen de belangrijkste fasen in de Quartaire geologie van de regio rond het studiegebied worden afgeleid maar ook de fysiografie van de ruimere omgeving van het studiegebied.

De Dendervallei is een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Deze vallei kan opgedeeld worden in twee delen: een zuidelijk en een noordelijk gebied waarbij Aalst de grens vormt. Ten noorden van Aalst verbreedt de vallei en vormt een brede, vrij vlakke zandvlakte. Ook de oppervlakkige sedimenten, die rijker zijn aan leem, werden afgezet tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. De sedimenten werden echter licht eolisch herwerkt en kunnen lokaal kleine ophopingen vormen. De hoogte van het laagterras schommelt tussen +10 m en +15 m TAW. Ten zuiden van Aalst vormt de vallei een smalle doorgang tussen enerzijds het Schelde - Dender Interfluvium en anderzijds het Dender -Zenne Interfluvium.

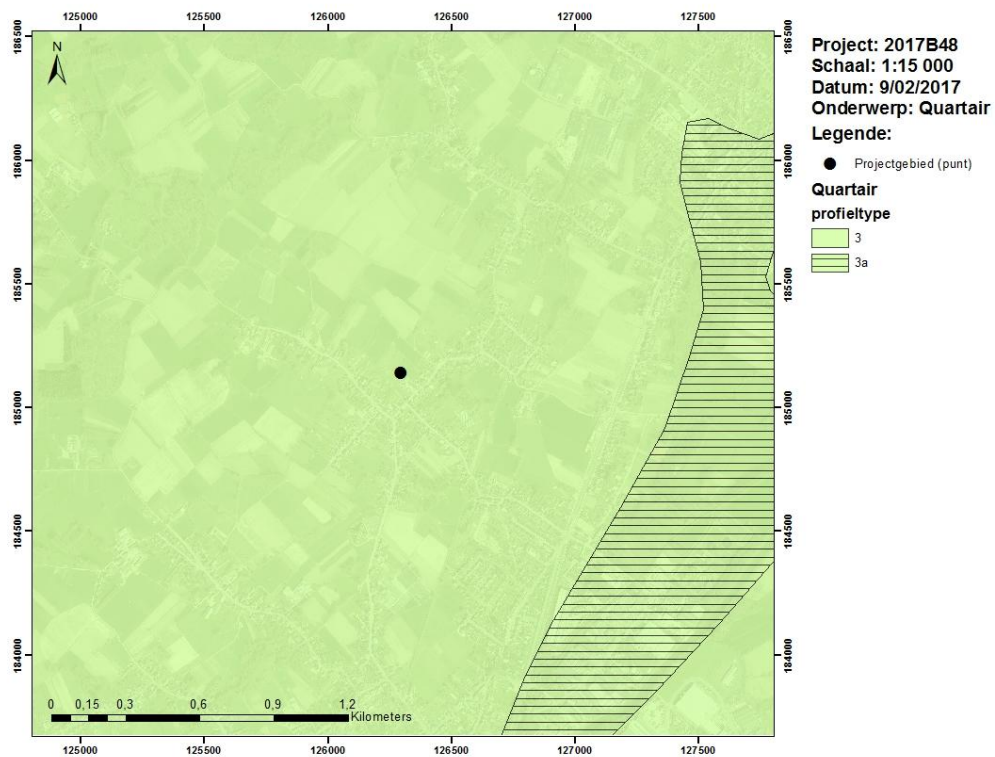
a. De Dendervallei

De Dendervallei vertoont, net zoals de vallei van de Boven - Schelde, een sterk ontwikkeld westelijke laagterras en een eerder smal oostelijk laagterras. De topografie van het laagterras is vrij vlak (licht welvend) en ligt tussen +15 m TAW en +10 m TAW. De holocene vallei is vlak, met een niveau lager dan +10m TAW, enkele welvingen veroorzaakt door de aanwezigheid van donken niet te na gesproken.

De beken in de Dendervallei ontwateren allen via de Dender met uitzondering van die in de noordelijke regio van de Dendervallei dewelke tot het hydrografisch net van de Beneden – Schelde behoren.

Figuur 8: Tertiair-geologische kaart met aanduiding van studiegebied (Bron: © <http://dov.vlaanderen.be>).

Figuur 9: Uitsnede uit de Quartair-Geologische Profieltypekaart met aanduiding van studiegebied (Bron: © <http://dov.vlaanderen.be>).

b. Het Schelde - Dender Interfluvium

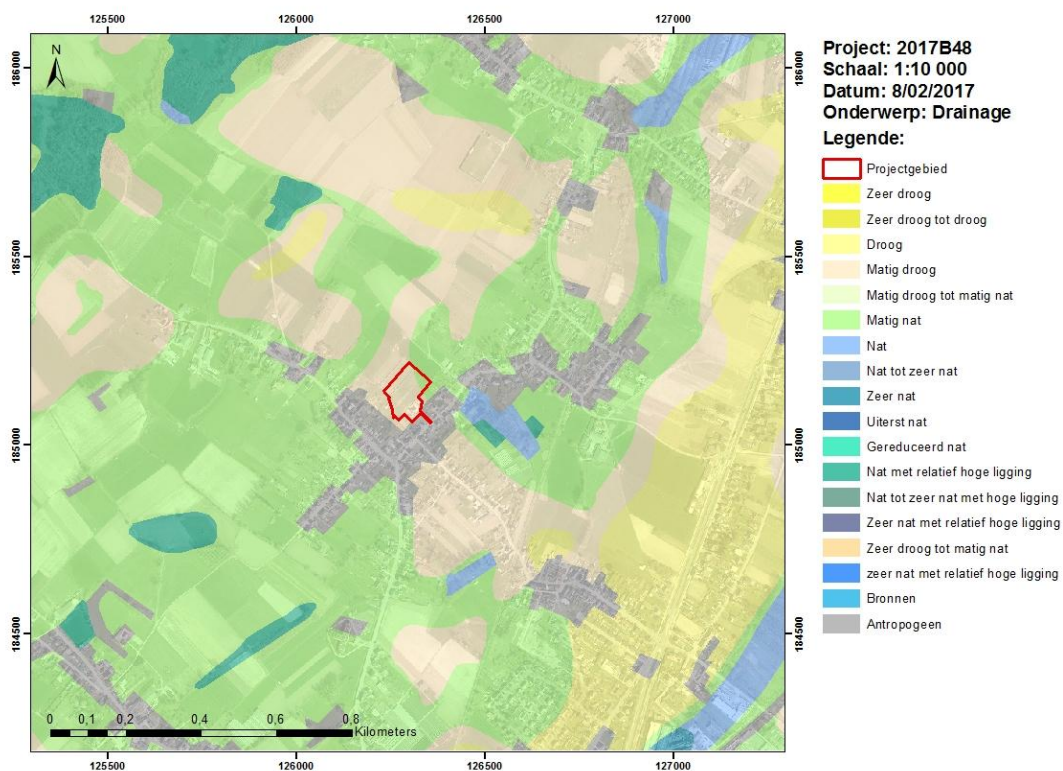
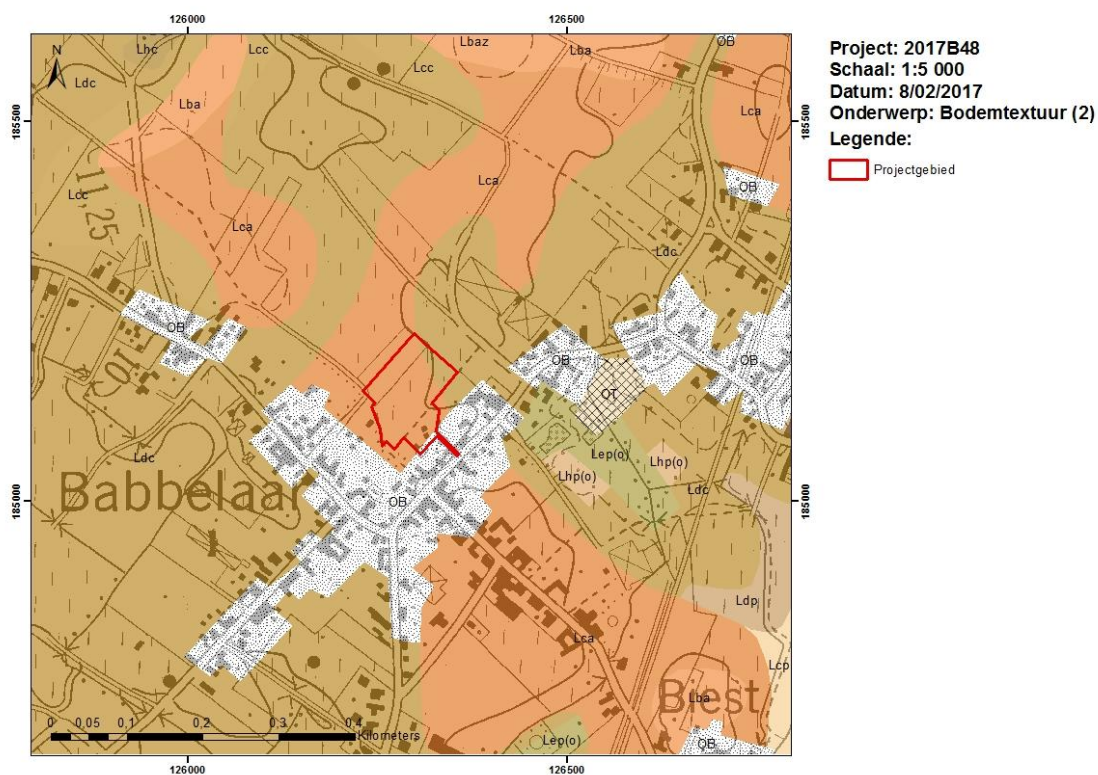
Tussen Dender en Schelde strekt zich een groot heuvellandschap uit. De noordelijke helling is vrij gelijkmatig en stijgt van +10 m TAW tot boven +65 m TAW. Het Interfluvium bestaat uit consequent gerichte (ZW - NO) tertiaire getuigenheuvelds. De grote interfluviale hoogten worden onderverdeeld door vier grote beekinterfluvia: de Molenbeken van Melle, Wetteren, Wichelen en Aalst.

Het meest oostelijke gedeelte van het Schelde - Dender Interfluvium behoort tot het bekken van de Dender. De hoofddader, die in de Dender uitmondt, en die tevens dit gedeelte van het interfluvium draineert, is de Molenbeek van Aalst. Deze beek wordt gevoed door kleine zijbeekjes die secundaire valleitjes ontwateren.

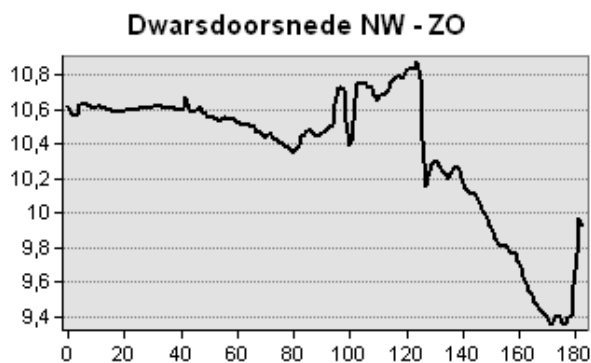
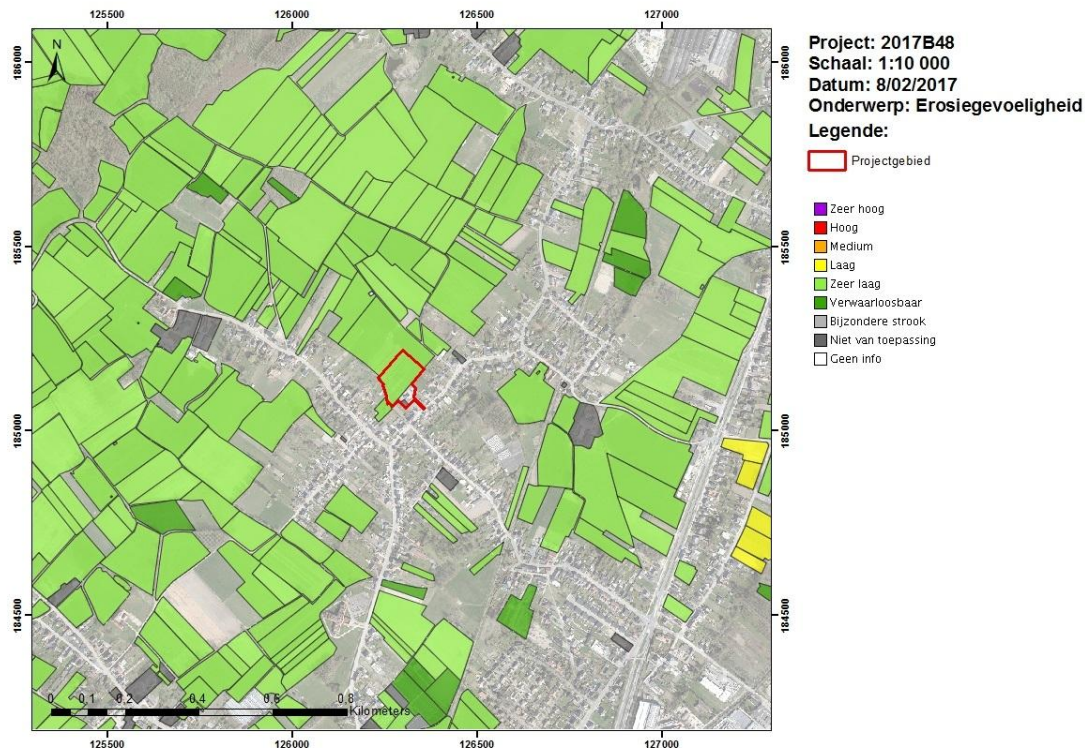
Volgens de **bodemkaart** is het projectgebied gesitueerd op een droge onregelmatige rug (die verbreedt naar het noorden toe) van ca. 1km lengte en een min of meer noordnoordwest-zuidzuidoost oriëntatie. Deze rug bevindt zich ten westen van de vallei van een kleine beek (i.e. de Ijsbroekbeek) met een noordnoordoost-zuidzuidwest oriëntatie. Deze beek geeft enkele kilometer verder uit op een lokale verbreding van de Dendervallei (vermoedelijk een afgesneden meander). Aan de noordwestelijke zijde van de rug bevindt zich een tweede beekvallei (i.e. de Porrebeek/Spechtmeersbeek) en ten westen en zuidwesten een iets lager gelegen en nattere zone.

Het projectgebied bevindt zich centraal op het iets minder hoog gelegen deel van de rug (fig. 10a en b). Het betreft een matig droge zandleemgrond met textuur B horizont (Lca). Dit type gronden heeft doorgaans een ploeglaag (Ap) die ongeveer 40 cm dik is en die rust op een met klei en sesquioxiden aangerijkte textuur B horizont. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120cm. Het grootste deel van de rug bestaat uit Lcc. Bij dit type gronden rust de Ap op een verbrokkelde textuur B-horizont. De textuur B is sterk gevlekt en verbrokkeld met eveneens roestverschijnselen die beginnen tussen 80 en 120 cm.

De bodemerosie in de ruimere zone rond het projectgebied is volgens de data van het DOV zeer laag (fig. 11).

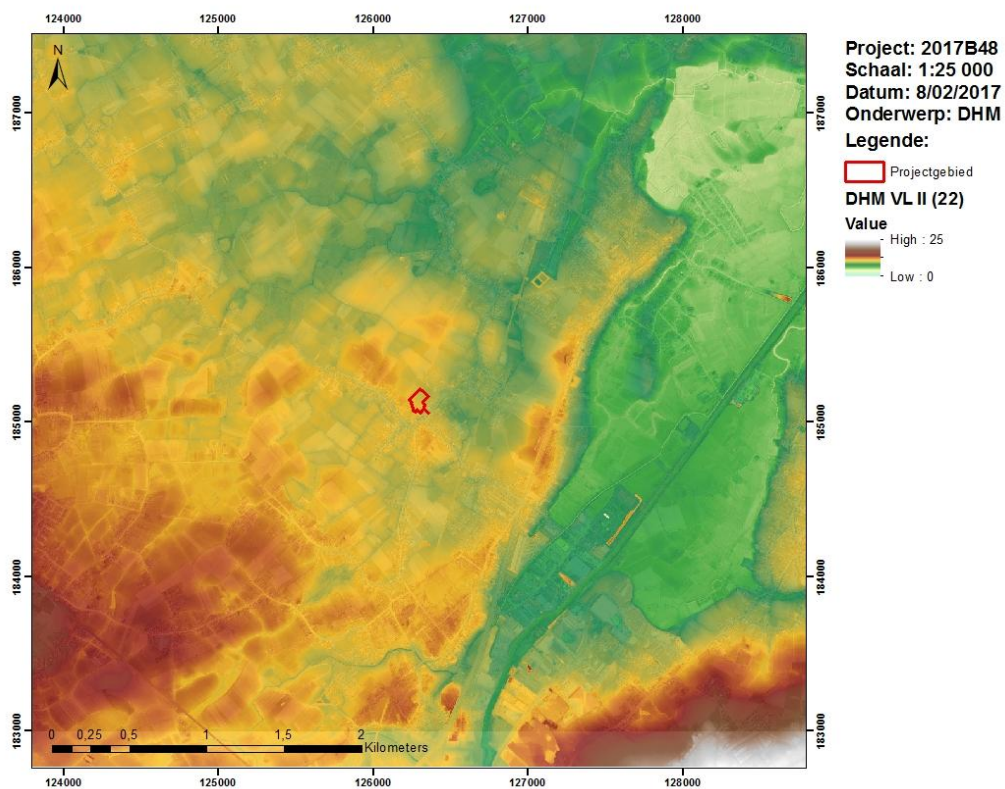
Figuur 10a en 10b: Bewerkte recente versie bodemkaart, textuur en drainage (<http://dov.vlaanderen.be>).

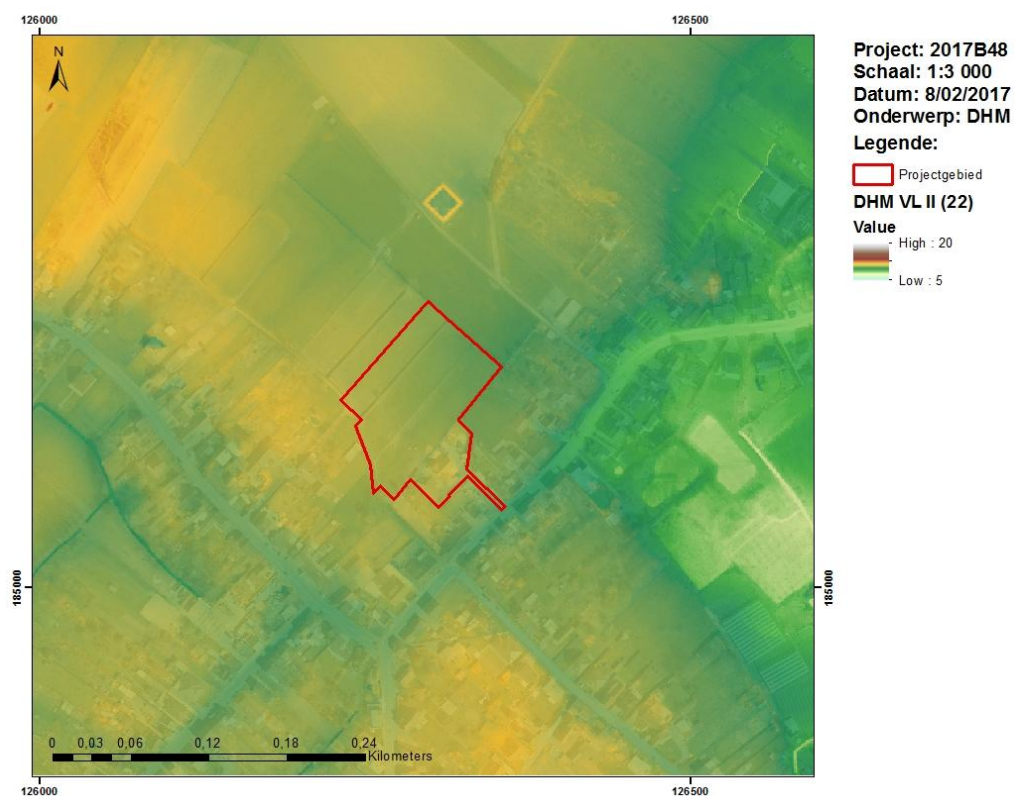
Figuur 11a en b: De erosiegevoeligheid van de bodems (geen data wordt doorzichtig gelaten) (Bron: © dov.vlaanderen) en een dwarsdoorsnede van het reliëf.

Wat betreft de topografie van het studiegebied kan het DTM van dit gebied worden onderzocht (Fig. 12 en 13). Het studiegebied is gelegen binnen een relatief vlakke regio met beperkte hoogteverschillen tussen de Dender- en Scheldevallei. De regio wordt gekenmerkt door lage ruggen (+10 m TAW) afgewisseld met beekvalleien (i.e. de Ijsbroekbeek en de Porrebeek/Spechtemeersbeek) (minder dan 10 m TAW). In het zuid-zuidoosten valt een toename van het reliëf te noteren.

De (natuurlijke) hoogte van de onderzoekszone schommelt tussen de 9,4 en 10,6 m TAW.

Figuren 12: DTM (op basis van DHM VII 1m resolutie - Bron : © AGIV) op regionale schaal.

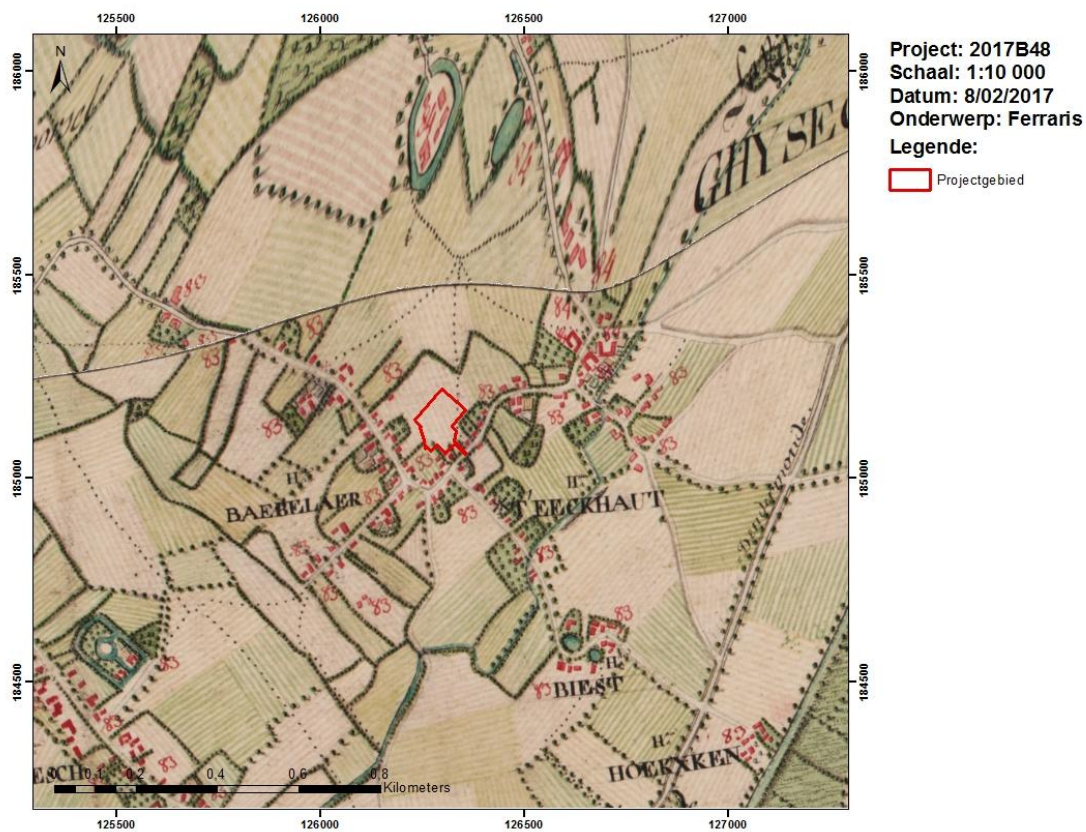

Figuren 13a en b : Bovenaan DTM (op basis van DHM VII 1m resolutie - Bron : © AGIV) op lokale schaal; onderaan: hoogteprofiel.

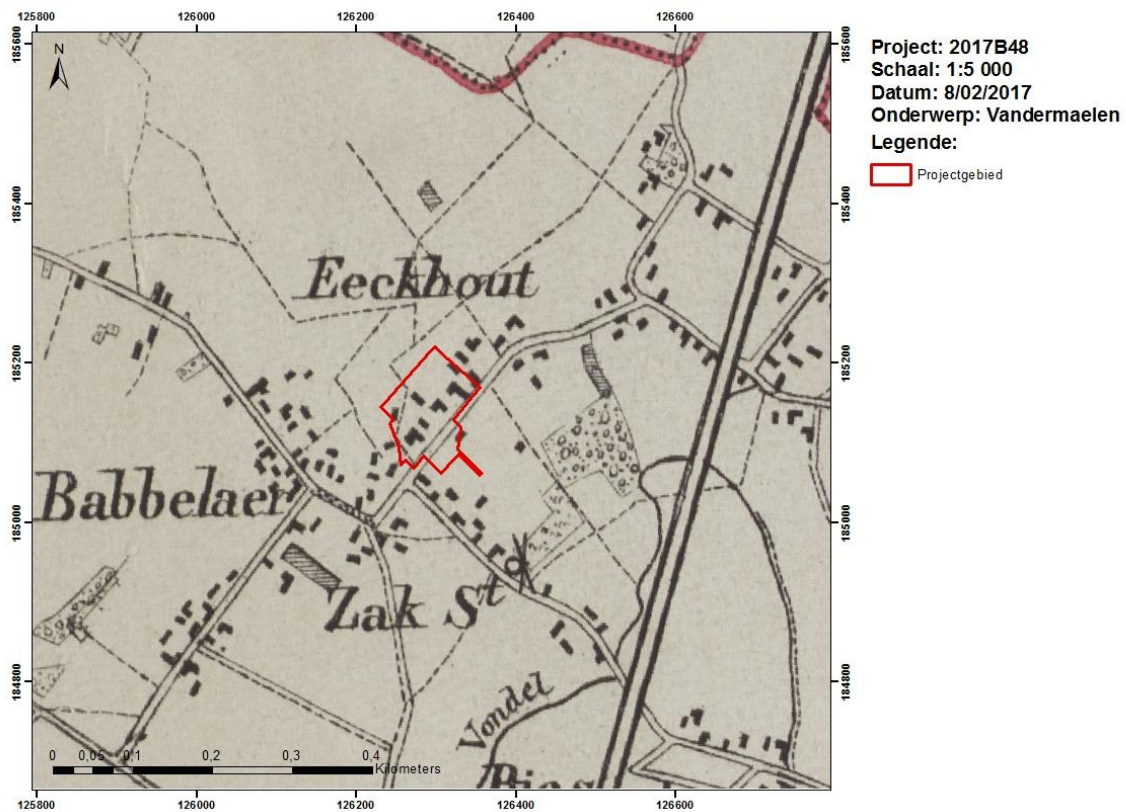
1.2.2 Historisch-cartografische situering

Voor de eerste vlakdekkende cartografische bronnen van het studiegebied is het wachten tot het einde van de 18de eeuw, met de Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) (fig. 14). Op die kaart is te zien dat het hedendaagse studiegebied ingekleurd is als landbouwgrond. Vlakbij (?) de noordoostelijke hoek van het projectgebied loopt een pad. Onmiddellijk ten zuidoosten van het projectgebied grenst een weg (i.e. de huidige Babbelaarstraat) waarlangs zich een ketting van kleine woonhuizen/boerderijen en bijgebouwen uitstrekt. Op de aanpalende zone ten noorden bevinden zich geen gebouwen.

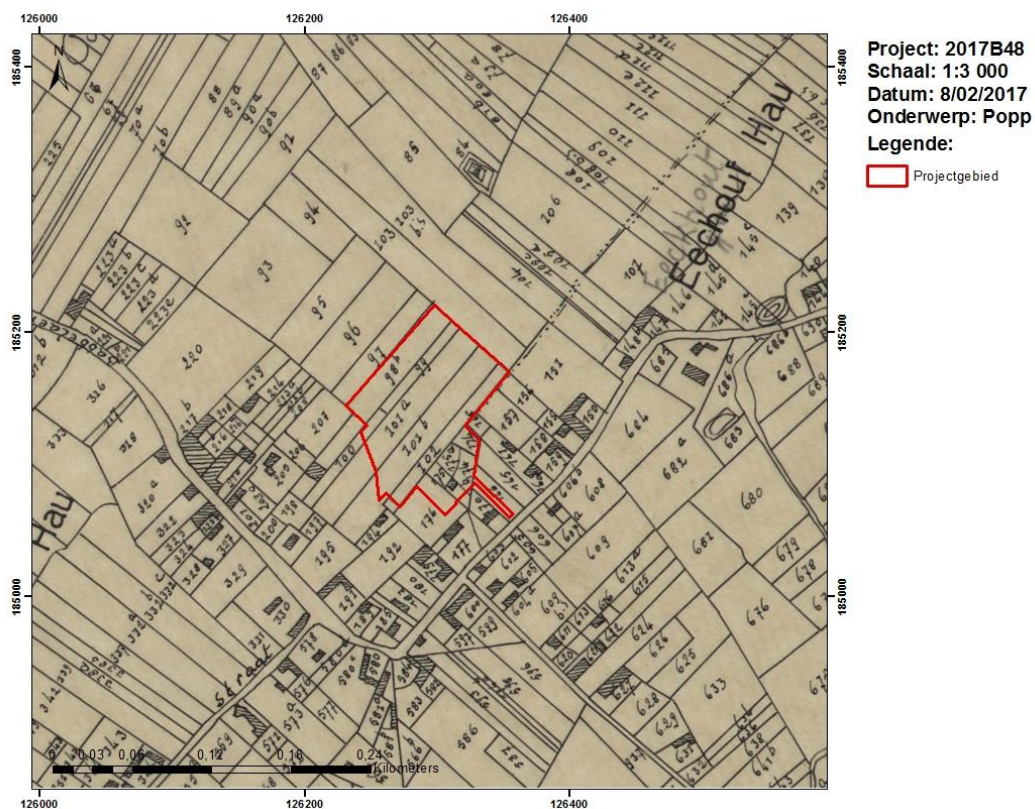
Wanneer de ruimere omgeving wordt bekeken, zien we dat het grootste deel van de gronden in gebruik was als landbouwgrond, vaak omzoomd met bomen. Rond de toenmalige wegen in 'Babbelaar' en omgeving komt echter wel bewoning voor, vaak op relatief korte afstand van elkaar.

Figuur 14 : Uitsnede kaart van Ferraris, met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

Figuur 15 : Kaart van Vandermaelen, (midden 19de eeuw) met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

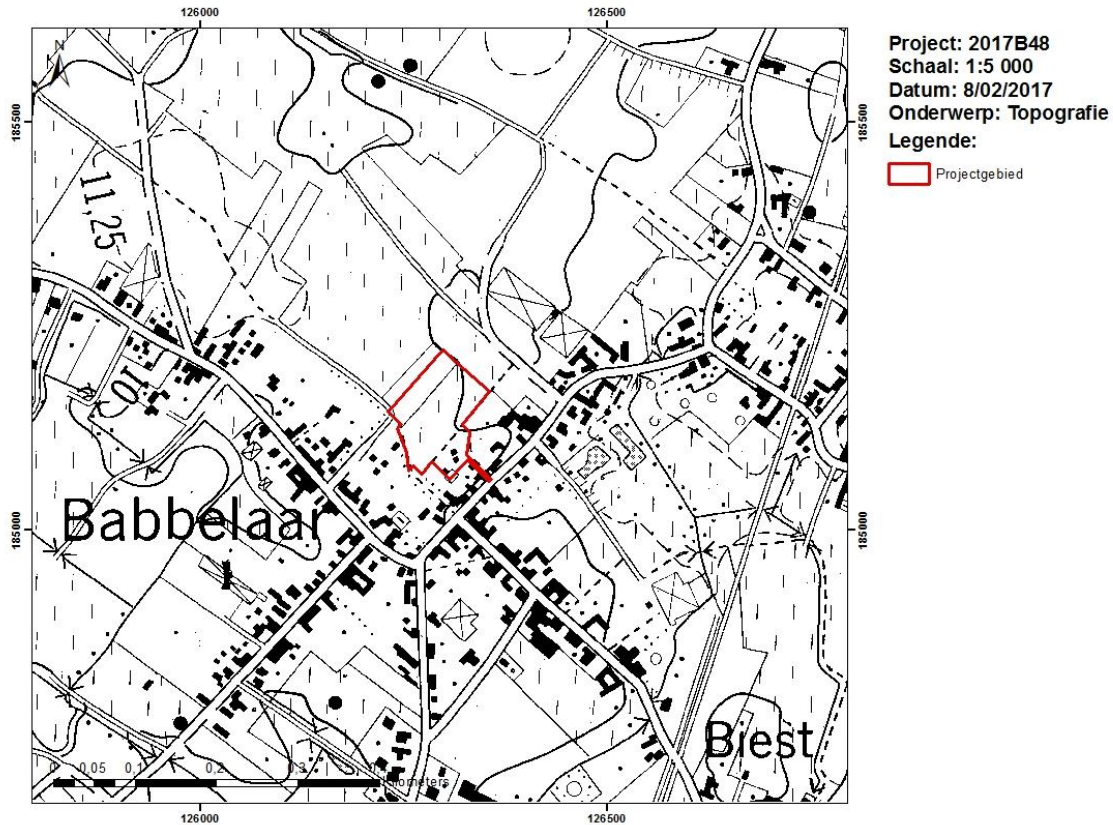
Figuur 16 : Popp-kaart, (midden 19de eeuw) met aanduiding van het projectgebied (rood). (Bron: © Geopunt).

Op de kaarten van Vandermaelen (1846-1854) (fig. 15 – let op de fout in de projectie) en op de Popp-kaarten (1842-1879) (fig. 16) verschijnt een gebouw in het projectgebied, ter hoogte van het huidige woonhuis. De rest van het projectgebied en de onmiddellijke omgeving ten noorden blijven onbebouwd terwijl de 'lintbebouwing' zoals te zien op de Ferraris-kaart minstens gelijk blijft. In grote lijnen kan gesteld worden dat het landschap onveranderd is ten opzichte van de Ferraris-kaart. Enkel de spoorlijn ten oosten vormt een nieuw element.

De volgende cartografische bronnen dateren uit de periode op het einde van de 19de en begin van de 20ste eeuw. Het gaat om diverse versies van de Topografische Kaart van België (schaal 1 : 10 000), geraadpleegd via Cartesius (<https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>) en de cartotheek van de Universiteit Gent (<https://www.atlas.ugent.be/>). Weergaven van deze kaarten zijn niet bijgevoegd in dit verslag wegens auteursrechtelijke bescherming van deze bronnen. Als gevolg worden de voornaamste bevindingen enkel in tekst beschreven.

De oudste geraadpleegde Topografische Kaart van België dateert uit 1893. In vergelijking met oudere kaarten is weinig verandering te zien. De sterke ontwikkeling van de rurale gebieden in de omgeving van het onderzoeksgebied valt opnieuw op evenals de dense bewoning langs de aanwezige straten. Het studiegebied ligt grotendeels in een landbouwzone op korte afstand van de 'lintbebouwing'. De volgende kaart dateert uit 1938. De situatie blijft in grote lijnen gelijk al worden enkele gronden rond het onderzoeksgebied omgezet van landbouwgrond naar weiden. Een laatste fase in de historisch-cartografische situering situeert zich in de tweede helft van de 20ste en begin van 21ste eeuw. De cartografische bronnen voor deze periode zijn de hedendaagse Topografische Kaart van België (1 : 10 000) (fig. 17). De belangrijkste ontwikkeling in deze periode is de sterke toename van bebouwing: opmerkelijk zijn de oprichting van woningen langs de Babbelaarstraat (richting Lede), de Overbroekstraat en de Bieststraat. De trend om landbouwgrond verder om te zetten naar weiden zet zich door. Ook een groot gedeelte van het onderzoeksgebied wordt omgevormd tot weide. De nabijgelegen spoorweg wordt heraangelegd tot een fietspad.

Samenvattend kan op basis van de cartografische gegevens worden gesteld dat het studiegebied doorheen de tijd stevast aan de rand gelegen heeft van een relatief hoge densiteit aan bebouwing. In de loop van de negentiende eeuw werd in het zuidelijk deel van het studiegebied een gebouw opgericht. Deze situatie handhaaft zich tot in de late 20ste eeuw wanneer de bebouwing in de ruimere omgeving sterker wordt en zich verder uitbreidt.

Figuur 17: Recente Topografische Kaart van België 2008 (Bron: © Geopunt).

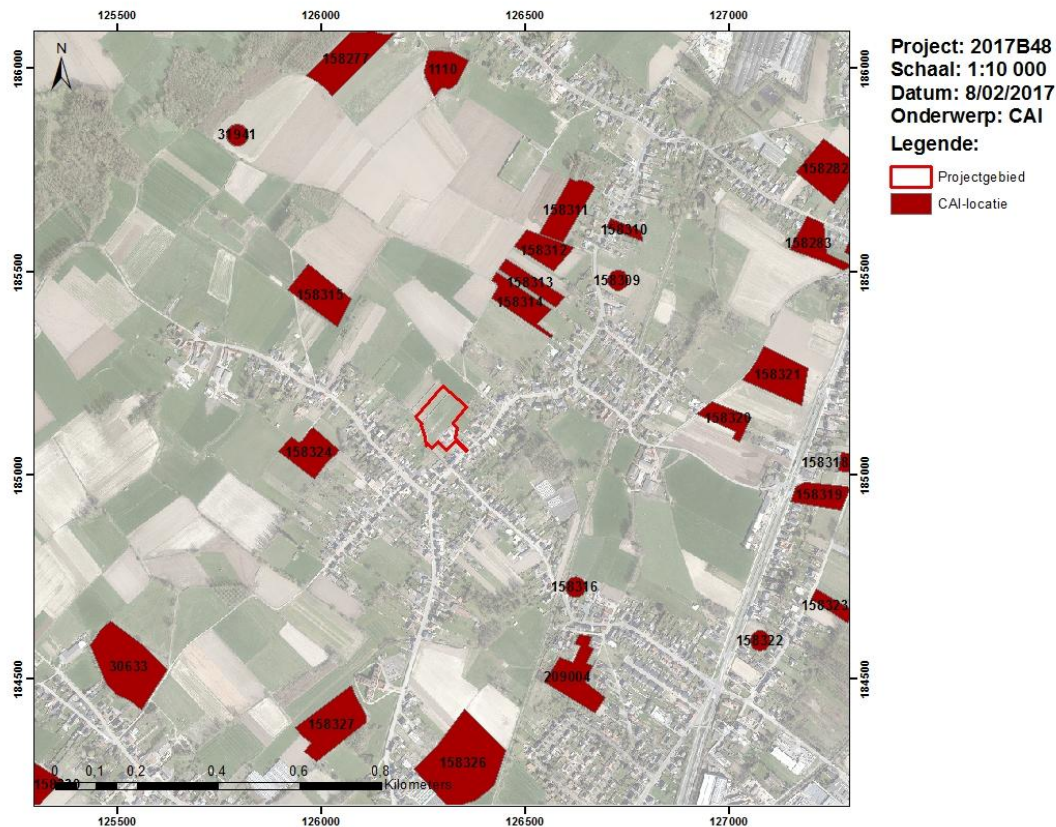
1.2.3 Archeologische situering

Figuur 18 geeft een overzicht van de gekende archeologische vindplaatsen die zijn opgenomen in de CAI-databank, geprojecteerd op een orthografische kaart. Ten eerste geeft dit een idee over welke onderzoeken plaatsvonden op sites in de directe omgeving. Ten tweede creëert dit een beeld van het archeologisch potentieel dat de site te bieden heeft. We vullen de op die manier verkregen gegevens aan met vermeldingen van enkele opvallende cultuur-historische en/of archeologische sites uit de ruimere omgeving.

Van de onderzoeksgebied zelf, zijn geen archeologische gegevens gekend. In de iets ruimere omgeving werden wel een aantal sites ontdekt. Het gaat in hoofdzaak om prospectiesites, aangevuld met enkele opgravingen.

Wat de steentijd betreft, werden op het grondgebied van Hofstade totnogtoe slecht een beperkt aantal sites aangetroffen (Sergant 1994-1995). Het relatief laaggelegen zandleemgebied ten noorden van Aalst is wat betreft het landgebruik in de steentijd, op basis van prospectiegegevens, moeilijk te interpreteren. Grote concentraties aan archeologica

ontbreken vrijwel en door het lage aantal artefacten is ook het dateren van deze sites vaak problematisch. Vermoedelijk is het gros van de aangetroffen artefacten toe te wijzen aan het

Figuur 18: Aanduiding van de archeologische vindplaatsen in de regio van het projectgebied per periode (© Centraal Archeologische Inventaris 6/02/2017).

neolithicum (of de metaaltijden). Het leeuwendeel van de lithische artefacten werd aangetroffen op iets hoger gelegen matig droge tot droge zandleemruggen in de nabijheid van beekvalleien.

Uit de onmiddellijke omgeving, zijnde de Babbelaarstraat en de Kuipersstraat, zijn 6 sites gekend die bij veldprospectie lithisch materiaal opleverden (Sergant 1994-1995). Bij HO 2 (CAI nr. 158310) kwam een bifaciaal geretoucheerd artefact, een verbrande afslag, een kleine tranchet en een klopperfragment aan het licht; deze artefacten wijzen in (midden-?)neolithische richting. HO 6-7 (CAI nr. 158314) met 4 afslagen (waarvan 3 verbrand) en een fragment van bladvormige pijlpunt en HO 8 (CAI nr. 158315) met een ruitvormige pijlpunt en een afslag, bezitten eveneens indicaties voor een neolithische aanwezigheid. Verder zijn er een aantal vindplaatsen die op basis van de beschikbare gegevens niet preciezer kunnen gedateerd worden. Het gaat om HO 5 (CAI nr. 158313 – een afslagschrabber en 5 afslagen),

HO 1 (CAI nr. 158309 - 1 ongeretoucheerde microkling, 1 verbrande afslag en 1 grote afslag), HO 9 (CAI nr. 158316 – een kern en 6 afslagen waarvan 1 verbrande) en HO 18 (CAI nr. 158324: 2 afslagen waarvan 1 verbrande afslag).

Uit de iets ruimere omgeving zijn meerdere vindplaatsen gekend die meer dan 5 vuurstenen artefacten hebben opgeleverd (Sergant 1994-1995), meer bepaald aan de Huisebaan (HO 13 - CAI nr. 158320: 6 afslagen, waarvan 1 verbrand en HO 14-15 - CAI nr. 158321: 8 afslagen), de Koningshofbaan (HO 17 - CAI nr. 158323: verbrande dwarspijl, 5 afslagen, 3 verbrande afslagen), de Kasteelstraat (HO 19 - CAI nr. 158325: fragment van schrabber, 6 afslagen), de Anjerstraat (HO 20-21 - CAI nr. 158326: kern, 8 afslagen, zwaar beschadigde boor), de Overbroekstraat (HO 22 - CAI nr. 158327: 4 afslagen, waarvan 3 verbrand) en de Blekeststraat (HO 23 - CAI nr. 158326: kern, 6 afslagen (waarvan 1 verbrand)). Enkel de site van de Koningshofbaan geeft een indicatie naar datering: de dwarspijl wijst op een midden- of laat-neolithische aanwezigheid. Sites met minder dan 5 artefacten werden aangetroffen aan de Kortenhoekstraat (HO 24 - CAI nr. 158329), de Karel Van Slotenstraat (HO 10 - CAI nr. 158317), de Steenweg op Dendermonde (HO 11 - CAI nr. 158318, HO 16 - CAI nr. 158322 en HO 12 - CAI nr. 158319), de Kamdriesstraat (HO 25 - CAI nr. 158330), de Noenstraat (HO 26-27 - CAI nr. 158331) en de Drapstraat (HO 4 - CAI nr. 158312). Ten slotte is er nog een oude vondstmelding van Jean Moens te Hofstade 'Merem' (CAI nr. 156164), op de grens met Lede. Daar zouden 'ongeslepen en bewerkte silexen' aangetroffen geweest zijn (Bauwens-Lesenne 1962).

Ook de metaaltijden zijn goed vertegenwoordigd in Hofstade. Zo werden te Steenberg (CAI nr. 30268), gelegen aan de Vondelbeek, op een lichte heuvel (Steenberg) een ijzertijd-nederzetting en begraafplaats aangetroffen die ten dele verstoord werden door de latere Romeinse occupatie (cf. supra) (De Laet 1950). Zeer recent werd te 'Weyveld' een uitgestrekt urnengrafveld met 400 graven uit de late bronstijd-ijzertijd opgegraven (Beke, Hiddink & De Mulder 2016). Eén van de graven bevatte een in stukken gebroken zwaard (De Mulder & Laloo 2016).

Op de 'Steenberg' werd tevens een Romeins fanum (ca. 150 - 250 n. Chr.) binnen een trapeziumvormige *femenos*-omheining opgegraven (De Laet 1950 en 1952) (CAI nr. 30268). Er werden drie devotiekuilen (*favissae*) aangetroffen die naast bouw materiaal ook sieraden, glas, aardewerk (i.e. *terra sigillata*, Belgische waar, gebronsd, gevernist en gewoon aardewerk), ijzer, brons, munten, een bronzen beeldje van Minerva, terracottabeeldjes (waarschijnlijk afkomstig van de voorganger van de opgegraven tempel) en een kort zwaard (of *gladius*) bevatten. Naast het fanum werd ook een Romeinse steenbouw (ca. midden 2de - midden 3de eeuw) met zes vertrekken aangetroffen die sporen van een brandlaag vertoonde.

Verder werden vlakbij deze locatie aan de Kortenhoekstraat een fibula (CAI nr. 152427) en twee munten (i.e. een geplateerde (vervalste) denarius van C.J. Caesar en een sestertius van Hadrianus) aangetroffen (De Swaef & Temmerman 1991).

Ook op de Blekte-Lindeveld (CAI nr. 30632) zouden volgens J. De Brouwer "overblijfselen van Romeinse muren, tal van dito dakpannen en imbrices, naast scherven van inheems vaatwerk" aangetroffen zijn, wat volgens de auteur "wijst op een Romeins gebouw aldaar" (De Brouwer 1957).

Tevens werden te Hofstade een aantal gebouwen/overblijfselen uit de Middeleeuwen geattesteerd. Het Hof ten Hamme (CAI nr. 30630), daterend uit de Volle middeleeuwen (Dierickx 1993), ligt momenteel deels onder het waterzuiveringsstation te Hofstade en deels langs de Dender op het grondgebied van Herdersem. Het was in de 11de eeuw eigendom van één van de twee grootgrondbezitters te Herdersem en zou mogelijk al opklimmen tot de 7de eeuw. De hoeve werd grotendeels verwoest in 1667 door de Franse troepen. Enkel het neerhof werd gespaard en bleef voortbestaan tot 1764 (i.e. het jaar waarin Dender werd rechtgetrokken en de hoeve werd afgebroken). De onderzochte sporen gaan terug tot de late middeleeuwen (Pieters & De Swaef 1987). Het gaat om bakstenen resten (van drie gebouwen) en een houten afvoerbuis.

De parochiekerk OLV-Hemelvaart (CAI nr. 31966) is een Romaanse kerk, waarschijnlijk gebouwd in de 2de helft van de 12de eeuw (D'Huyvetter, de Longie & Eeman 1978). De opgravingen in het koor van de gotische kerk brachten sporen van een romaanse en een nog oudere voorloper aan het licht (Moens 2005).

De Overmolen (CAI nr. 31965) was in de 14de eeuw eigendom van het klooster ten Hole te Melle en is momenteel een boerenhuis met kern uit 18de eeuw (D'Huyvetter, de Longie & Eeman 1978).

Verder zijn er nog een aantal gebouwen uit de late middeleeuwen en vroege post-middeleeuwen die nog op kaarten terug te vinden zijn maar die heden ten dage uit het landschap verdwenen zijn. Het Hof ter Beken (CAI nr. 155481) is een laat-middeleeuwse site met walgracht waarvan de oudste vermeldingen dateren uit 1455 en 1463 (Moens s.d.). Het kasteel te Wachene (CAI nr. 155482) en bijhorende kapel werden reeds in 1827 afgebroken (De Brouwer 1949). Het Hof te Wachene was een kasteelhoeve uit de 17de eeuw die afgebroken werd in de tweede helft van de 19de eeuw. Tenslotte is er nog Zijpstraat 114 (CAI nr. 30633) een site omgeven door een grachtencomplex die weergegeven is op de kaart van Ferraris.

Tot slot zijn er twee proefsleuvenonderzoeken die de afgelopen jaren in Hofstade werden uitgevoerd en die hetzij laat-/postmiddeleeuwse sporen hetzij sporen van onbepaalde ouderdom hebben opgeleverd.

In de Blektestraat (CAI nr. 159914) werd een cluster van kleine kuilen en grote en kleine grachten geattesteerd (Janssens & Krekelbergh 2012). Doorgaans werden hierin geen vondsten aangetroffen; slechts in enkele bevonden zich een aantal laat- en postmiddeleeuwse artefacten.

Ook in de Bieststraat (CAI nr. 209004) werden een aantal kuilen, paalkuilen en greppels aangetroffen (Reyns, Bruggeman & Cléda 2014).

Ook in het naburige Gijzegem, met name in de Langehaagstraat 3, werden sporen uit de metaaltijden en de Romeinse tijd aangetroffen. Een kleine archeologische interventie (Bourgeois & De Swaef 2001) brachten een aantal vermoedelijk Late IJzertijdscherven aan het licht evenals twee brandrestengraven uit de Romeinse tijd die vermoedelijk in de periode tussen 60 n.Chr. en het einde van de tweede eeuw n.Chr. dienen geplaatst te worden.

In de ruimere omgeving werden meerdere, vaak spectaculaire vondsten, gedaan. Onmiddellijk ten noorden van Gijzegem bevindt zich Mespelare. Op het grondgebied van dit dorp werd o.m. in het begin van de 17de eeuw een Romeinse muntschat aangetroffen bestaande uit 1600 gouden munten en juwelen (CAI nr. 2303) (De Bast 1808). Recente opgravingen naar aanleiding van de aanleg van een Distrigas-leiding brachten dan weer sporen aan het licht uit de late bronstijd (o.m. te 'Aldegonde' (CAI nr. 1043) en te 'Elstkouter' (CAI nr. 1044)).

1.2.4 Synthese bureauonderzoek

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een lage rug op de westelijke rand van het interfluvium tussen Schelde en Dender. Ten oosten bevindt zich een kleine beekvallei (van de Ijsbroekbeek). De bodemkundige kartering van het onderzoeksgebied geeft aan dat het gaat om matig droge zandleemgronden met een textuur B-horizont.

Historische-cartografisch onderzoek geeft aan dat in de 18de eeuw reeds sprake was van een relatief dense bewoning langs de Babbelaarstraat en dat het onderzoeksgebied, gesitueerd in een landbouwzone, hieraan grenst. In de loop van de 19de eeuw werd in het zuidelijk deel van de onderzoekszone een gebouw opgericht. Het uitzicht van het landschap veranderde pas duidelijk in de tweede helft van de 20ste eeuw met een verdere uitbreiding van het woongebied.

Van het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische data voorhanden. Archeologisch onderzoek in de omliggende regio wijst echter op de aanwezigheid van sites uit zowat alle periodes. Bij de prehistorische vindplaatsen gaat het wel steevast om sites met een beperkt aantal artefacten wat het relatief dateren van deze sites sterk bemoeilijkt. Sites uit de metaaltijden (i.e. Weyveld) of de Romeinse tijd (i.e. Steenberg) zijn duidelijk aanwezig. Ook in het naburige Gijzegem en Mespelare zijn sporen uit deze periodes geattesteerd. In de omgeving van het studiegebied komen tenslotte een aantal (laat)middeleeuwse/post-middeleeuwse sites voor. Naast de parochiekerk, de Overmolen en het kasteel te Wachene gaat het voornamelijk om hoeves, al dan niet voorzien van een walgracht.

2. Controleboringen

2.1. Aanleiding tot het plaatsen van de controleboringen

Voor de opmaak van de archeologienota gaf de opdrachtgever aan dat een deel van de onderzoekszone – meer bepaald zowel de zone rond het woonhuis als de graszone aansluitend bij het huidige woonhuis - verstoord zou kunnen zijn door in het verleden uitgevoerde graafwerken. Gezien het belang van deze informatie voor het uiteindelijke advies inzake archeologisch vervolgonderzoek, was het noodzakelijk deze informatie op het terrein te controleren d.m.v. enkele boringen.

Verder zal volgens de plannen ons aangereikt en de informatie verstrekt door de opdrachtgever, een groot deel van de toekomstige bouwwerkzaamheden beperkt blijven tot de bovenste 20-25cm. Het leek dan ook opportuun om de dikte van de ploeglaag/toplaag na te gaan.

Het doel van deze controleboringen was dus tweeledig:

- het vaststellen van dikte van de ploeglaag/toplaag
- het nagaan van de bewaringstoestand van het onderliggende sediment

In het kader van deze twee vragen werden drie manuele boringen gezet (zie fig. 19) met een Edelman-boor van 7cm diameter.

2.2. Controleboring 1

Een eerste boring werd geplaatst ten noordwesten van de huidige stal, ter hoogte van de nieuw te bouwen loods. Gezien op deze plaats ook een grote tent staat als tijdelijk verblijf voor koeien, bleef er slechts een smalle strook over waar kon geboord worden (fig. 20). De opdrachtgever gaf mee dat deze zone eerst 50cm werd afgegraven waarna ze ca. 1m werd opgehoogd met stenig sediment. Hierdoor ligt het terrein ca. 50cm hoger dan het achterliggende grasland, zichtbaar op fig. 11b.

De boring werd geplaatst in het midden van de smalle strook. Vrij snel diende het boren echter te worden gestaakt vanwege de aanwezige steenslag.

2.3. Controleboring 2

Een tweede boring werd geplaatst in het grasland dat aansluit bij de woning op 25m van de noordwestelijke hoek van de woning (fig. 21). Deze boring toonde een verstoord profiel: na

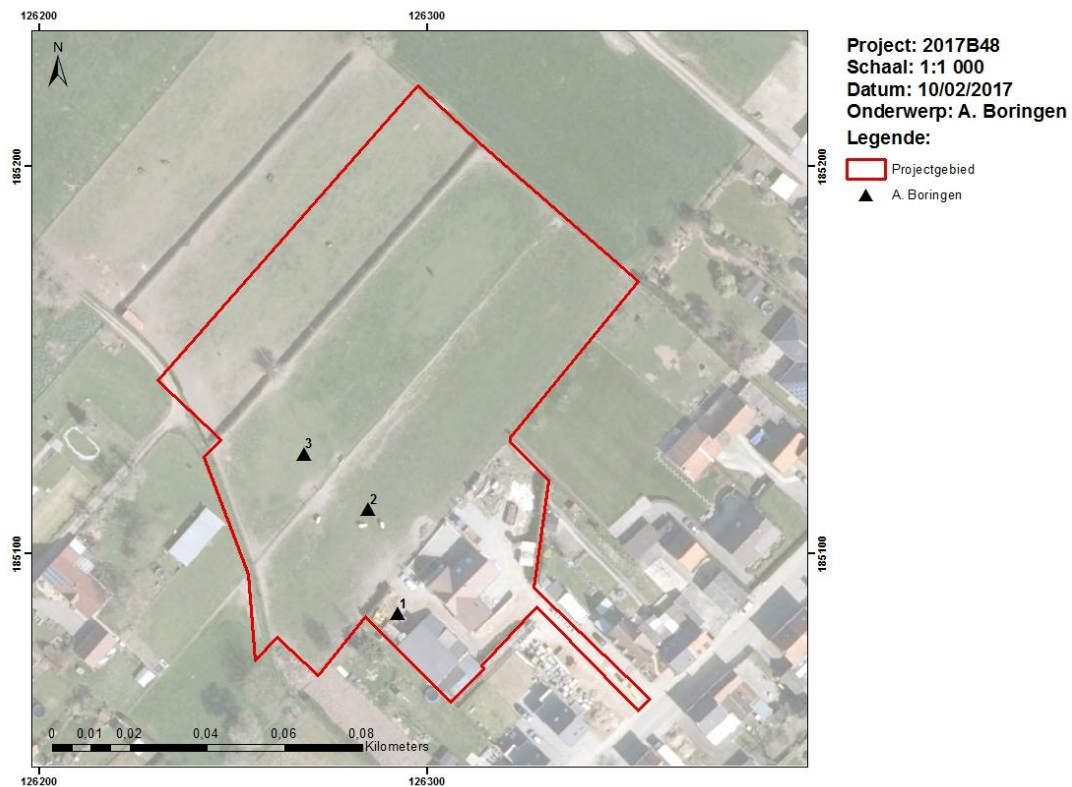

Fig. 19: Overzicht met de locatie van de drie boringen op orthofoto (bron: © AGIV - GATE).

Fig. 20: Locatie van controleboring 1 (bron: © GATE).

een A(p) van ca. 20cm (fig. 22-1), volgden een tweede A van 40cm (fig. 22-2) en een derde A van 20cm dik (fig. 22-3). Deze laatste twee A-horizonten waren opgebouwd uit verrommelde C. Daaronder, op een diepte van 80cm onder het maaiveld bevond zich een geoxideerde C-horizont (fig. 22-4). Het profiel geeft aan dat 80cm à 1m van het originele vlak werd afgegraven waarna dit opnieuw werd opgehoogd met vermengde C en daarbovenop een laag teelaarde. Dit betekent dat de kans op bewaarde archeologische sporen (zeer) gering is.

Fig. 21: Locatie van controleboring 2 (bron: © GATE).

Fig. 22: Profiel van controleboring 2 (bron: © GATE).

2.4. Controleboring 3

Een derde controleboring werd dan weer in de paardenweide voorbij het grasland gezet op 45m van de noordwestelijke hoek van de woning (fig. 23). Deze boring toonde in tegenstelling tot de tweede boring een goed bewaard profiel: onder een A(p) van zo'n 30cm dik (fig. 24-1) bevond zich een geoxideerde B-horizont van ca. 35cm (fig. 24-2). Daaronder troffen we een geoxideerde C-horizont aan (fig. 24-3). Deze goede bewaring geeft aan dat aanwezige archeologische sporen ook goed zullen bewaard zijn.

Fig. 23: Locatie van controleboring 3 (bron: © GATE).

Fig. 24: Profiel van controleboring 3 (bron: © GATE).

2.5. Conclusie van de controleboringen

De controleboringen hebben uitgewezen dat de oorspronkelijk aanwezige zandleembodem met textuur B-horizont serieus aangetast werd in het grasveld aansluitend bij de woning. Zo'n 80cm à 1m van het originele profiel werd afgegraven waarna het terrein opnieuw tot het originele niveau werd opgehoogd. Ook de zone onmiddellijk rond de woning werd vermoedelijk sterk verstoord, mogelijk op een gelijkaardige wijze als het grasveld. Wat het precieze doel was van het afgraven en opnieuw ophogen, is niet duidelijk.

De paardenweide, gesitueerd onmiddellijk ten noordwesten van het grasveld bezit daarentegen een goed bewaard profiel. Onder een 30cm dikke A(p) vinden we de originele Lca-bodem terug. Dit betekent ook dat eventueel aanwezige archeologische sporen goed bewaard zullen zijn.

2.6. Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering

De landschappelijke inplanting van de onderzoekszone maakt dat de kans op het aantreffen van archeologische sites (theoretisch) mogelijk is: het betreft immers een matig droge zandleemrug langs een beekvallei wat maakt dat deze in zowat elke periode een geschikte nederzittingslocatie vormt. De archeologische gegevens die voorhanden zijn van de ruimere omgeving (cf. supra), geven aan dat er potentieel is voor het aantreffen van sites uit de steentijden tot de late middeleeuwen/post-middeleeuwse periode.

Echter, de controleboringen hebben uitgewezen dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen onder het grasveld aansluitend bij de woning zeer gering is door de zware vergraving van het terrein. Ook de zone rond het woonhuis (i.e. op en rond de huidige stal) is vermoedelijk op een gelijkaardige manier aangetast. Wanneer dit vertaald wordt naar de bouwplannen, betekent dit dat enkel onder één derde van de toekomstige veestal (i.e. het noordwestelijke uiteinde – ca. 300m²), onder de mestvaalt/sleufsilos (ca. 120m²), onder het aansluitende deel van de betonverharding (260m²) en onder een deel van de infiltratiegracht (ca. 60m²) archeologische sporen te verwachten vallen. Gezien echter de verstoring voor de aanleg van de mestvaalt (max. 20cm diep) en de betonverharding (eveneens max. 20cm diep) niet door de aanwezige ploeglaag gaat, zal enkel ter hoogte van de toekomstige veestal en een deel van de infiltratiegracht een beperkte zone verstoord worden. Het gaat om ca. 100,75m² wat betreft de toekomstige veestal, meer bepaald ca. 10m² aan sokkels (verspreid over 10 sokkels) en ca. 90,75m² aan gierkelder/reservoir, aangevuld met ca. 60m² wat het deel van de infiltratiegracht aangaat. In totaal gaat het dus om **ca. 160m² reële verstoring**, verspreid over meerdere kleine vlakken.

Gelet het feit dat een groot gedeelte van het te bebouwen areaal reeds verstoord is (i.e. 1832m² van de 2572m²) en de beperkte én in kleine vlakken opgedeelde verstoring die zal gebeuren op het resterende deel (i.e. 160m² van de 740m²) (fig. 25), maakt dat het **potentieel tot kennisvermeerdering zeer gering is**.

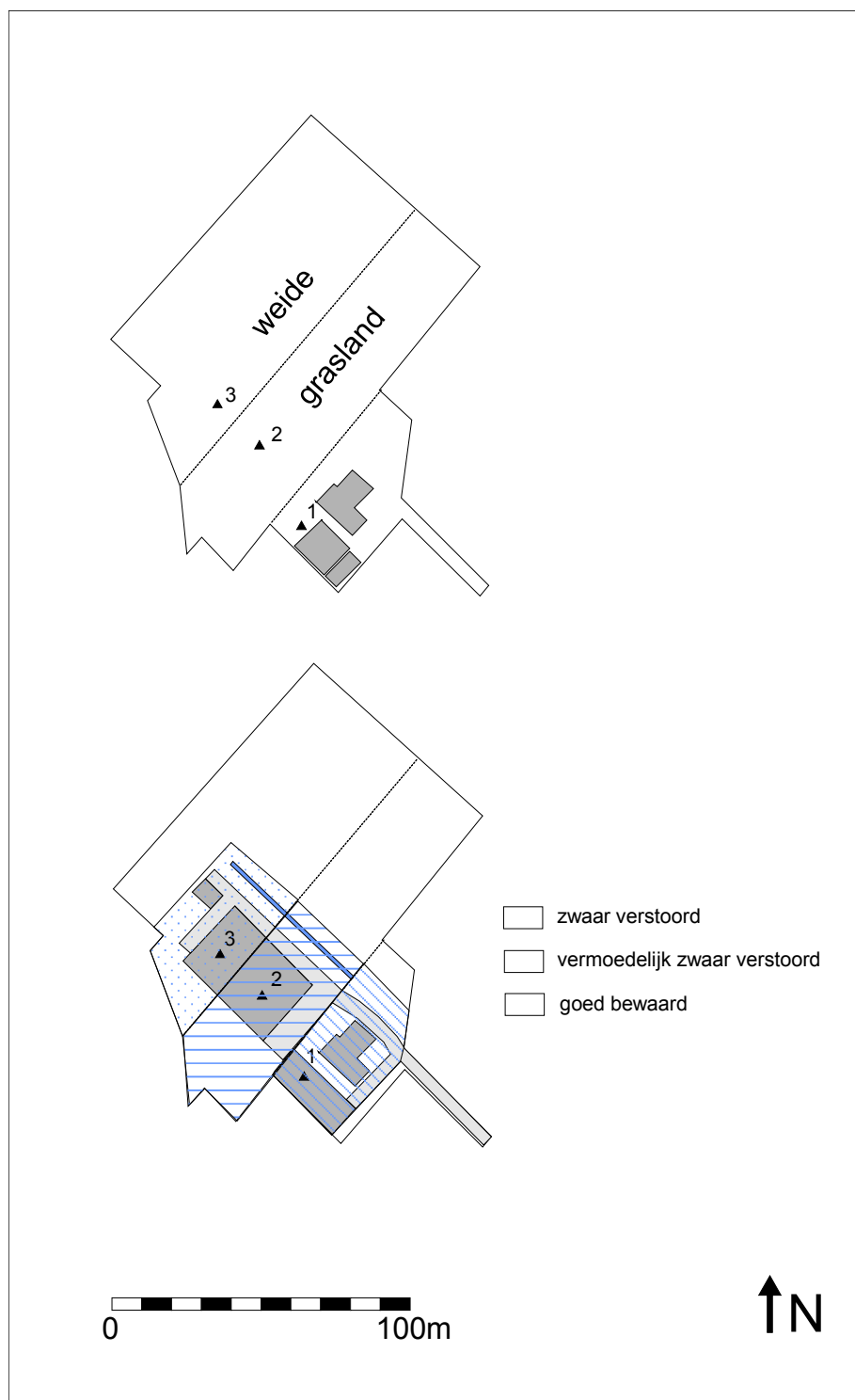

Fig. 25: Weergave van de huidige situatie bovengronds (boven) en inschatting van de verstoring (onder) (© GATE)

2.7. Kader exploitatie potentieel tot kennisvermeerdering

Zoals boven beschreven wordt het potentieel tot kennisvermeerdering ingeschat als gering voor dit onderzoeksgebied. Dit wordt niet zozeer beargumenteerd vanuit het perspectief van de archeologisch situering van het assessment maar wel vanuit de resultaten van de controleboringen. Zoals hierboven reeds uiteengezet, bestaat theoretisch gezien immers de kans dat er archeologisch erfgoed wordt aangetroffen in dit onderzoeksgebied. De verstoringen aanwezig in de ondergrond zoals hierboven beschreven (cf. 2.6), gecombineerd met de geringe verstoring die de toekomstige werkzaamheden zullen teweegbrengen, maken echter dat verder archeologisch onderzoek niet aan de orde is.

2.8. Algemene samenvatting

Naar aanleiding van geplande werkzaamheden door de opdrachtgever, mevr. Lieve Blindeman, werd door GATE een bureauonderzoek met controleboringen uitgevoerd op het studiegebied aan de Babbelaarstraat 66A in Hofstade (deelgemeente Aalst).

Een bureauonderzoek werd uitgevoerd waarbij de landschappelijke situering karakteristieken van het studiegebied werden belicht. Het studiegebied is gelegen in het interfluvium tussen Schelde en Dender. Topografisch is dit een relatief laaggelegen gebied in vergelijking met het reliëf ten zuiden van Aalst, bestaande uit lage, vaak onregelmatige ruggen afgewisseld met smalle beekalluvia en lager gelegen (en dus nattere) zones. Het studiegebied zelf ligt centraal op een onregelmatige rug, ongeveer 9,4 tot 10,5 m TAW. De bodem bestaat volgens de Belgische bodemkaart uit een matig gedraineerde zandleembodem met een textuur B-horizont Lca.

Historisch-cartografisch onderzoek wees er op dat het onderzoeksgebied doorheen de tijd steevast aan de rand gelegen van een relatief hoge densiteit aan bebouwing en dit reeds (minstens) vanaf het einde van de 18de eeuw. In de loop van de negentiende eeuw werd in het zuidelijk deel van het studiegebied een gebouw opgericht. Deze situatie handhaaft zich tot in de late 20ste eeuw wanneer de bebouwing in de ruimere omgeving sterker wordt en zich verder uitbreidt.

Er zijn geen archeologische data gekend van het onderzoeksgebied zelf, dit in tegenstelling tot de ruimere omgeving. Archeologisch onderzoek in de omliggende regio wijst echter op de aanwezigheid van sites uit zowat alle periodes. Bij de prehistorische vindplaatsen gaat het wel steevast om sites met een beperkt aantal artefacten wat het relatief dateren van deze sites sterk bemoeilijkt. Sites uit de metaaltijden (i.e. Weyveld) of de Romeinse tijd (i.e. Steenberg) zijn duidelijk aanwezig. Ook in het naburige Gijzegem en Mespelare zijn sporen uit deze periodes geattesteerd. In de omgeving van het studiegebied komen tenslotte een aantal

(laat)middeleeuwse/post-middeleeuwse sites voor. Naast de parochiekerk, de Overmolen en het kasteel te Wachene gaat het voornamelijk om hoeves, al dan niet voorzien van een walgracht.

Voor de opmaak van de archeologienota gaf de opdrachtgever aan dat een deel van de onderzoekszone – meer bepaald zowel de zone rond het woonhuis als de graszone aansluitend bij het huidige woonhuis - verstoord zou kunnen zijn door in het verleden uitgevoerde graafwerken. Deze informatie werd op 8/2/2017 op het terrein gecontroleerd d.m.v. enkele boringen. Uit deze controleboringen bleek dat de oorspronkelijk aanwezige zandleembodem met textuur B-horizont serieus aangetast was in het grasveld aansluitend bij de woning. Zo'n 80cm à 1m van het originele profiel werd afgegraven waarna het terrein opnieuw tot het originele niveau werd opgehoogd. Ook de zone onmiddellijk rond de woning werd vermoedelijk sterk verstoord, mogelijk op een gelijkaardige wijze als het grasveld. De paardenweide, gesitueerd onmiddellijk ten noordwesten van het grasveld bezit daarentegen wel een goed bewaard profiel wat aangeeft dat eventueel aanwezige archeologische sporen daar goed bewaard zullen zijn. Zowel de omvang als de impact van de werkzaamheden in die zone zijn echter laag.

Gelet de aanzienlijke aanwezige verstoring(en) binnen het nieuw te bebouwen areaal, lijkt het potentieel tot archeologische kennisvermeerdering o.i. gering. Bovendien is de impact van de toekomstige bouwwerkzaamheden buiten deze verstoorde zone klein door de aard van de werkzaamheden. Verder archeologisch onderzoek is o.i. dan ook niet aan de orde.

Bibliografie

Digitale bronnen

www.geopunt.be

www.cai.be

<https://dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21818>

WMS

- Tertiair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Quartair geologische kaart (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Bodemkaart van België (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Potentiële Bodemerosie (WMS, *DOV Inspire view Service*)
- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik" opgemaakt door J. J. F. graaf de Ferraris (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)
- Cartes topographiques de la Belgique", P. Vandermaelen (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)
- Atlas cadastral parcellaire de la Belgique", P.C. Popp (WMS, *Raadpleegdienst voor historische cartografie, Geopunt*)
- Grootchalig referentiebestand (WMS, *WMS GRB-basiskaart, Geopunt*)

Kaartmateriaal

- DHMVII – DTM, resolutie 1m, kaartblad 22 © AGIV
- Topografische Kaart van België, 1893, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)
- Topografische Kaart van België, 1938, 1:20 000, kaartblad 22/8 (geraadpleegd online, *Cartesius.be*)
- Topografische Kaart van België, 1990, schaal 1:10 000, kaartbladen 22/8 © NGI
- Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen, 2015.03

Literatuur

- Bauwens-Lesenne M. 1962, *Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Oost-Vlaanderen : vanaf de vroegste tijden tot aan de Noormannen*, Oudheidkundige repertoria II, Brussel.
- Beke F., Hiddink H. & De Mulder, 2016. Vierhonderd urnen: een uitzonderlijk groot grafveld uit de metaaltijden in Hofstade, *Ex Situ* 13, 22-23.
- Bourgeois I. & De Swaef W., 2001. Een aardewerkensemble uit de late ijzertijd en twee Gallo-Romeinse graven aan de Lange Haagstraat te Gijzegem (gem. Aalst, O.-VI.), *Lunula, Archaeologia protohistorica* IX, 111-115.
- De Bast M.J., 1808. *Recueil d'antiquités Romaines et Gauloises : trouvées dans la Flandre proprement dite, avec désignation des lieux où elles ont été découvertes*, Gent: Steven.
- De Brouwer J., 1949. *Geschiedenis van Hofstade (VI.)*, Sacré, Merchtem.
- De Brouwer J., 1957. Zo groeide Hofstade, *Het land van Aalst*, 9, 265.
- De Clercq W. e.a. 1998, De archeologie van een aardgasleiding: de begeleiding van het Distrigas-VTN-project op het grondgebied van de provincie Oost-Vlaanderen, fase 1997, in: *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium 1997*, 97-105
- De Laet S.J., 1950. Een Gallo-Romeins heiligdom op de Steenberg te Hofstade bij Aalst, *Kultureel Jaarboek Oost-Vlaanderen*, 1950, I, 270-315.
- De Laet S.J., 1952. Hofstade in de voorhistorische en in de Romeinse tijd, *Het land van Aalst* 4, 152-162.
- De Mulder G. & Laloo P, 2016. Une tombe à épée à Hofstade (Flandre orientale, Belgique), *Bulletin de l'Association pour la Promotion des Recherches sur l'Age du Bronze*.
- De Swaef W. & Temmerman W., 1991. Romeinse munten en een fibula uit Hofstade (Aalst), *VOBOV-info*, 43-44, 34-35.
- D'Huyvetter C., de Longie B. & Eeman M. met medewerking van Linters A., 1978. *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Aalst*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 5N1 (A-G), Brussel - Gent.
- Dierickx F., 1993. De Heren Van Herdersem, *De Faluintjes*, 1, 27-42.
- Janssens N. & Krekelbergh N., 2012. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Aalst (Hofstade), Blektestraat / Lindeveld*, BAAC Rapport 26.

- Jacobs, P., De Ceukelaire, M., De Breuck, W., De Moor, G., 1996. *Tertiair Geologische Kaart, Toelichting bij de Geologisch Kaart van België, Vlaams Gewest, Kaartblad 22, Gent (1/50 000)*, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Moens J., s.d.. *Dossier Archeologische Zone Hof ter Beken*, Afdeling Onroerend Erfgoed, niet gepubliceerd rapport.
- Moens J., 2005. Onderzoek in de OLV Hemelvaartkerk van Hofstade bij Aalst (O.-VI.) *Archaeologia Mediaevalis* 28, 32.
- Pieters M. & De Swaef W., 1987. Het Hof ten Hamme te Hofstade, *VOBOV-info*, 27, 5-6.
- Reyns N., Bruggeman J. & Cléda B., 2014. *Archeologisch vooronderzoek Hofstade (Aalst) - Bieststraat*, Rapporten All-Archeo 235, Bornem.
- Sergant, J., 1994-1995. *Een onderzoek naar de steentijd in het Aalsterse*, Onuitgegeven Licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.
- Vermeire, S., De Moor, G., Adams, R., 1999. *Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (22) Gent (1/50.000)*. Haecon n.v, rapport AKG1741/00089, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Bijlagen

- Lijst figuren

Figuurnr.	Beschrijving	Bron
1	Situering t.o.v Vlaanderen	
2	Uitsnede GRB-bestand	Geopunt
3	Topografische kaart	NGI
4	Orthofoto	AGIV GDI-Vlaanderen
5	Overzichtsplan	SBB Agro
6	Ontwerpplan en grondplan bestaande toestand	SBB Agro
7a-e	Ontwerpplannen loods, stal en mestvaalt met doorsneden	SBB Agro
8	Tertiairgeologische kaart	DOV
9	Quartaairgeologische kaart	DOV
10a	Bodemdrainagekaart	DOV
10b	Bodemtextuurkaart	DOV
11a-b	Bodemerosiekaart en dwarsdoorsnede van de hoogte	DOV
12	Digitaal hoogtemodel	GDI Vlaanderen
13	Digitaal hoogtemodel : hoogteprofielkaart	GDI Vlaanderen
14	Historische kaart : Ferrariskaart	Geopunt
15	Historische kaart : Vandermaelenkaart	Geopunt
16	Historische kaart : Popp-kaart	Geopunt
17	Topografische kaart 2008	NGI
18	Topografische kaart 2008 en CAI	NGI en CAI
19	Overzicht 3 controleboringen op orthofoto	AGIV en GATE
20	Locatie controleboring 1	GATE
21	Locatie controleboring 2	GATE
22	Profiel controleboring 2	GATE
23	Locatie controleboring 3	GATE
24	Profiel controleboring 3	GATE
25	Weergave huidige situatie en inschatting verstoring	GATE

- overzichtslijst controleboringen

boornummer	Datum	type onderzoek	boortype	diameter	techniek	grid	X-coördinaat	Y-coördinaat	hoogte ligging maateid (m TAW II)	diepte actuele grondwaterafte (cm)	bovengrens zone tijdelijke grondwater afte	bovengrens zone reductiekleuren (permanent grwaterafte)	classificatie (Bodemkaart van Belgie)	fotonummer (f)	kaartnum mer(f)
B1	8/02/2017	Controleboring	Edelman	7 cm	manueel	nvt	126292365	185083734	10,80m	niet aangetroffen	geen	niet aangetroffen	Lca	nvt	nvt
B2	8/02/2017	Controleboring	Edelman	7 cm	manueel	nvt	126283841	18511275	10,40m	niet aangetroffen	geen	niet aangetroffen	Lca	P1140287	22
B3	8/02/2017	Controleboring	Edelman	7 cm	manueel	nvt	126267775	185125374	10,50m	niet aangetroffen	55cm?	niet aangetroffen	Lca	P1140297	24

- interpretatielijst controleboringen

boornummer	classificatie	nummer aardkundige eenheid/laag	benaming aardkundige eenheid	begindiepte (cm)	einddiepte (cm)	nat-vochtig-droog	textuur	kleur	bodemstructuur	fenomenen - processen	grensduidelijkheid ondergrens	grensregel matigheid ondergrens
B1	Lca	1	steenslag	0	5	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
B2	Lca	1	A(p)	0	20	droog	ZL	donkerbruin	kruimel		vaag	recht
B2	Lca	2	A2 (verrommelde C)	20	60	droog	ZL	beigebruin	kruimel		vaag	recht
B2	Lca	3	A3 (verrommelde C)	60	80	droog	ZL	grijsbruin	kruimel		scherp	recht
B2	Lca	4	Cg	80	130 EB	droog	ZL	lichtbruin	kruimel	roestvlekken	nvt	nvt
B3	Lca	1	Ap	0	30	droog	ZL	donkerbruin	kruimel		scherp	recht
B3	Lca	2	Bg	30	65	droog	ZL	bruin	kleverig		vaag	recht
B3	Lca	3	Cg	65	120 EB	droog	ZL	beigebruin	kruimel	roestvlekken	nvt	nvt